

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Waerchtighe Historie Van de Martelaers Van Gorcom

Estius, Wilhelm

Antwerpen, 1604

Der waerachtigher Historien Van de Martelaers Van Gorcom. Het tweede boeck.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-64552](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-64552)

Der waerachtigher
HISTORIEN

Van de
 MARTELAERS VAN GORCOM.

Het tweede boeck.

CAPITTEL I.

Hoe de ghevanghenen t'schepe ghegaen zijn
 van Gorcom.

Allende naerder comen om uyt te leg-
 ghen den uptersten strydt des lydens en-
 de de doodt der Martelaren des Heeren/
 die soo costelyck is in sijne teghen-woz-
 dighejdt / soo dunckt het my de pijn weerdte te we-
 sen te verhalen het ghene dat sy onder-weghen inde
 langhe reyse van Gorcom naer den Bziel gheleden
 hebben/aen-ghesien dat hier deur oock de booshejdt
 der vyanden / de sterckhejdt ende patientie vande
 Martelaers Christi / ende de glorie Godts in hun-
 ne strydt ende victorie grootelycks wordt verclaert.
 Nochtans en beghere ick hen-lieder vrome seften
 al-soo niet te verhalen / dat ick oock niet en soude
 veur ooghen stellen hunne cranckheden: waer in
 ick achter-volge het exempel vande H. Schryfture/
 de welke onder den lof der hepliger menschen hun-
 nen val niet en verswijght. Ende sulcks comt ons
 hier eerst-ganghs te veuren. Want al-soo de ghe-
 vanghenen van uyt t' Casteel gheleydt wierden naer
 d'water om wegh gheboert te worden naer den
 Bziel / d'welck geschiedde ten een ure naer midder-
 nacht / soo wasser een van hen wiens eyghen broe-
 der

der daer omtrent wesende hem veur d'leste adieu
 gheseght heeft. Tot wien de ghevanghen ghenoeit
 Antonius / bedroeft ende schrypende gheseght heeft:
 Lieue broeder / cont-by my nu niet helpen / soo moet
 ick steruen. Maer van dese sijne cleyn-hertigheydt
 en sal niet verwondert wesen de ghene die wel
 verstaet hoe waere saecke dat is / de verschyck-
 heydt des doodts te verwinnen / ende met eenen in-
 dachtigh is dat alle Martelaers niet euen vlijtigh en
 zyn om te lijden / ende dat sy niet al-tijdt by hen en
 hebben de inwendighe vertroostinghe des heylighs
 Gheests / die hen verblijdt maect in hun lijden.
 Hoe wel dat sy dien niet teghen-staende bliuen be-
 houden sulcke vromigheydt des herten / dat sy ghe-
 praemt zijnde / oft t'gheloof te verlaeckē oft de doodt
 te steruen / verkielsen lieuer t'ghelooue belydende te
 steruen / dan t'selue verlaeckende te leuen / ende te
 doen dat de Heere seght : Die sijn siele sal verliessen
 om mijnen t'wille ende om d'Euan gelium / die sal-
 se saligh maecten. Het welck dese die soo flauwelijck
 ghelproken hadde oock ghedaen heeft / ghelijck het
 eyndeken metter daedt sal goedt-doen. De schip-
 per die de ghevanghenen voeren soude was een van
 Gorcom Cochus ghenoeit / in wiens schip als
 H. Lenaerd sijnen voet soude stellen / heeft hem
 ghekent / als eenen van sijne schaepkens die hy dick-
 wils metten anderen hadde gheluyt met het saligh
 voedsel van het Goddelijck woordt / ende heeft ghe-
 seght: Hem Roche / sult ghy ons naer de galghe vœ-
 ren? de welke heeft gheandt woordt: Al-soo moet
 ick nu doen. Dese en verstondt veur-waer niet wel/
 hoe dat gheenen nootd eenighen Christenen mên-
 sche en behoort te dwinghē tot den dienst des boof-
 heydts. Alldoen heeft de goede herder grootelijcks
 beginnen te claghen ende te stampjen dat hy al-dus

Marc. 8.

150 Waerachtighe Historie
diefelijck / inden midder-nacht van sijne schaepkens
ontrocken wierdt / dat-men hem niet en hadde toe-
ghelaten hunne swacke moeden te verstercken / ende
hen te vermanen tot stantachtigheyt in't ghelooue /
doock dat hy hen veur d'leste niet en moghte adieu
legghe inden Heere. Daer naer niet sonder such-
ten sijn ooghen keerende naer de stadt / deur den
geest der propheeten (ghelijck't wel te gheloouen is)
heeft hy gheseght: **O** Gorcom / Gorcom / hoe vele
swarighepds naecht v noch! Hoe dat-men dit ne-
men wilt van hem gheseght te wesen oft niet / het is
veur-waer kennelijck / dat stracks van dien tijde af /
lange iaren daer naer geduerende / de selue stadt met
ozloghe / hongherl-noodt / ende pestilentie / deerlij-
ken is ghequelt ende benaubot gheweest: ende / dat
alle quaden te bouen gaet / dat de vermaledijde ket-
terij ende stille-standt vande Catholijcke religie
deur de ghehenghenisse vande straffende rechtveer-
digheyt Gods dese stadt bouen andere by-lijghen-
de steden al-soo leer bevanghen heeft / datter nu in
dertigh iaeren gheen daer omtrent en is gheweest
daer-men qualijcker Pziester / ende ghebryck der
hepligher Sacramenten met Catholijcke predica-
tie des Goddelijcks woordts heeft connen becomen.
Doozt-aen de ghevanghenen doen sy wegh ghes-
voert wierden waren t'samen neghen-thien in ghes-
tale / waer van de sel-thien waren Pziesters / d'an-
der drij waren lecke-broeders van der Minder-
broeders Orden. Welck ghetal hoe dattet deur het
af-vallen van sommighen is vermindert gheweest /
en naerder-handt deur de wonderlijcke veur-siech-
tigheyt Gods / die daer andere in hun plaetse heeft
gheschickt / is vol ende gheheel gebleuen totten eynde
toe / sullen wy op sijnen tijdt verhalen.

CAPITTEL I I.

Hoe de ghevanghenen te Dordrecht zijn aenghecomen, ende wat hen al-daer is gheschiedt.

Als nu de ghebanghenen eenighe poose veur-
spoedelijck ghevaren hadden inde Maese/ die-
men al-daer noemt de Merwe/ soo heeft-men-se
doen uyt hun schip gaen in een mossel-schuyte/
de welke midts de mosselen dier inne waren leelijc-
ken stonck. Ende selue bouen toe-ghesloten zijnde
heeft-men-se ghestootē ende ghepackt by-naer ghe-
lijck de coop-lieden hunne coop-man-schappen inde
vaten packen. Ende sekerlijck/ en hadden sy niet by
tijde daer uyt-ghelept gheweest/ t'was groot perijc-
kel dat sy in al-sulcke nauwe plaetse ende al-sulc-
ken leelijcken stanck verlinacht souden hebben.
D. Nicasius hadde noch by hem eenighe specerije/
de welke teghen al-sulcken ghevalle hem tot Gor-
com inden kercker was ghegheuen vanden Chirur-
gijn/ die hy sijnen mede-ghezellen deplende / heeft
daer deur de quellinghe des vuplen reuckis een wep-
nigh vermindert. Maer niet langhe daer naer zijn
sy uyt dese schuyte ghesett in een last-schip/ ende daer
in tot Dordrecht ghevaren. Al-daer zijn sy aen-
ghecomen des son-daeghs omtrent den neghen uren
veur mid-dagh. Daer hebben de soldaten den weer-
dighen oudē vader Wilharde weder-om den man-
tel af-ghecomen/ des-ghelijcks oock den Canonick
Pontus heuter sijnen mantel. Item Henrico den
Winder-broeder sijnen houel oft cappoen. Ende
D. Nicolaes den Pastoor sijnen rock. De welke al-
soo hy de ombeleefthepdt van den soldaet die hem
den rock uyt-trock een luttelken teghen-stondt/ ver-
maent zijnde van sijnen mede-gheselle D. Lenaerd/
heeft

heeft ter-stondt ende gheerne te vreden gheweest.
 Ende hy en heeft niet behouden dan een swert lijnen
 rleedken om ouer sijn hemde aen te doen. Voorzds
 Jehan Omal met de p. incipaelste van sijn ghesellen
 inde stadt treckende / ende al-daer hem seluen wel
 toeuende / heeft de heylighe Martelaers dien daghe
 sonder noen-mael-tijdt te houden laten sitten. Men
 en was oock niet toe-ghelaten te lande te comen /
 maer zijn gehoudē in 't schip (d'welck aen de stran-
 de vast-ghemaect was) ende al-daer ghestelt tot
 spot van eenen peghelijcken. Want upt de poorte
 vander stadt die niet verre van daer en was quamen
 de menschen met menighe ghelooopen / om de ghe-
 vanghene Priesters en Geligieusen als wat nieuws
 ende wonders te sien : al-soo dat all-doen van hen
 waerachtelijck moght ghesprokē worden d'woordt
 vanden Apostel Paulus : *Wp zijn een schouw-spel*
 gheworden der wereldt / ende den Engelen / ende den
 menschen . Daer en ontbraken gheen by-namen /
 schimpen ende berispinghen teghen de Martelaers /
 ende het wasser ouer al vol ghelachs en ongheschickt
 ghetiers . Hoe wel dat daer oock by waren som-
 mighe Catholijcke inne-ghesetenē dier stadt / die
 ouer het verdriet der ghevanghenen uptter herten
 mede-lijden hadden / ende hunne droefhepdt oock
 upt-wendelijck met tranen te kennen gauen. Onder
 welke waren-der sommighe die gheerne met gelde
 soudē gherantsoeneert hebben / haddet moghen
 gheschieden / Dierick van Emden ende Peeter van
 Alsch Minder-broeders. De vrienden vanden seluen
 van Alsch in 't schip comende hebben hem omhelst en
 hertelijcken ghecust . Maer het ghemepn ghepeu-
 pelte en hiel niet op van de ghevanghenen te bespot-
 ten ende te beschimpen ende aller-hande manieren
 van qualijck spreken te ghebruycken. Men moghte
 upt

7 Cor. 4.

uyt d'midden vanden hoop dese ende dier-ghelijcke
 woorden hoozen roepen: **A**y verleyders ende bedrie-
 ghers der menschen! hoe vele menschen die licht-
 veerdigh waren in't gheloouen hebt ghy met v' paep-
 sche versieringhen ende v'rouwkenl-clap in dwalin-
 ghe ghetrocken! **O** hoe vele duyssenden sielen hebt-
 dy met v' valsche ende pestilentiale leeringhen inder
 hellen gheworpen! **O** hoe frap sult-dy nu de galghe
 verciereren! ende andere dier-ghelijcke schimpighe
 woorden ende by-namen ghelijck elcks quade lust
 hem inne-gaf wierden met groote hoopen op de heyl-
 liche mannen uyt-gheworpen. Want de vrye oz-
 lof die hen sonder vzeese van ghestraft te worden
 opentlijck ghegheuen was / hadde hen alle achter-
 dencken ontnomen. Dan hier moghte ick wel de
 selue Martelaers Christi in't middē van t' ghebasch
 van soo vele rasende honden ghestelt zijnde / ende in
 stillighepdt des herten ende wel gheruste conscien-
 tien hun patientie bewarende / met de woorden onses
 Heeren toe-spreken ende segghen: **S**aligh zijt ghy Matt. 5.
 als de menschen u-lieden vermaledijden ende ver-
 volghen / ende spreken alle quaedt teghen u-lieden
 lieghende om Christus ende sijne Catholijcke Kerc-
 ke wille: verheught ende verblijdt v' want u-lieder
 loon is ouer-bloedigh inden hemel. Want inder
 waerhepdt en inder eeuwighepdt gheluck-saligh zijt
 ghy-lieden / die deur den gheest Godts versterckt
 wesende / in dese glorieuse belijdinghe des gheloofs
 stantachtigh ende onberoert totten eynde toe blijft
 vol-harden.

CAPITTEL III.

Vande disputatie die sy daer hebben ghehad met eenen Calvinist.

De soldaten dan die ghestelt waren om de ghevanghenen te bewaren / siende soo groote menighe der menschen ter poozten uyt-comen ghelopen om te kijcken / hebben om het schip daer de ghevanghenen in waren een sepl ghehanghen / ende niemanden toe-ghelaten te sien / die niet eerst een stuck gheldts en gaue / ghelijck sulcke menschen als sy de ghelegghentheydt hebben tot eenigh ghewin / seer greptigh ende begheerlijck zijn. Alle de ghene dan die een ordtken gheuen wilden / lieten sy binnen het sepl comen om de ghevanghenen te sien / te bespotten / te toe-namen / en in alles hen te verladé met t'ghene dat hen lustede voozdt te stellé. Maer onder andere is al-daer binnen ghecomen een groote vermaerde ketter / Calvinist / de welke heeft met de ghevanghenen begonst vele te disputeren van het hoogh-weerdigh Sacrament des Outaers. Teghen welchen hen dapperlijck ghestelt hebben de twee Pastoors / ende P. Hieronimus de Vicarius vande Kinderbroeders. Het welck sy veur-waer ghedaen hebben met sulcke vierigheydt in't disputeren / ende sulcke sozgh-vuldigheydt om de Catholijcke waerheydt te beschermen / dat hen in het disputeren het sweet ouer-vloedelijck af was loopende / by-sonder P. Lenaerd / de welke gelijk hy wel fraey ter talen was / ende sonderlingh gheleert / heeft in dese disputatie met redene de principaelste gheweest. Daer-en-bouen betoonden de Martelaers Christi soo gheleerdelijck / soo sterckelijck ende soo claerlijck het fundament van hun ghelooue / dat die ketter verwonnen
ende

ende beschaemt zijnde / niet meer en wieste wat seg-
ghen. Waer de Gardiaen wel duchtende dat dese
camp met den ketter aen-ghegaen t'eene-mael sons-
der profijt soude wesen / en heeft niet een woordt te-
ghen hem willen spreken om te disputeren / vzeesen-
de dat de Heere seght: En wilt het heyligh den hon- Matt. 7.
den niet gheuen / noch en wozyt v peerlen niet veur
de verckenen. Waer-om hy doock sijne mede-ghesel-
len vermaende dat sy dese onvzichtbare kjuagie
souden laten varen. Onder-tusschen lagh hy met
sijn hoofdt een weynigh op de cabelle daer den anc-
ker mede ghebonden was / om wat te rusten. Dan
die ketterische disputeerder / siende dat hy met redene
ouer-wonnen was / schene ter-stondt rasende te
wozden / sijn aen-siecht wierdt onsteken / hy kner-
selde met sijne tanden / hy begon met t'gheheele lich-
aem te beuen / ende afgrijselijcke toe-namē den heyl-
lighen Martelaren toe te wozyen / ende nu niet meer
met argumenten oft sluyt-redenen te strijden /
maer met lasteringhen / ende hadde wel willen /
hadde het hem gheozloft gheweest / allen de ghe-
vanghenē stracks ouer d'boordt in't water werpen.
Ende al-soo is in hem verbult t'ghene dat de Gar-
diaen vzeelde / te weten / het ghene dat Christus naer
de veur-sepde woorden veur een redene by-gevoeght
heeft : Op dat by aenturen de verckenen de peerlen
hen veur-ghewozyen mette voeten niet en vertre-
den / ende dat sy hen-lieden om-keerende v niet en
verscheuren.

CAPITTEL IIII.

Hoe de ghevanghenen ten Briele zijn aen-ghecomen, ende vande gheleghentheydt der seluer stadt.

Hier-en-tusschen het water der Giiieren gheswassen zijnde/ is het naer den mid-dagh goet ghetijde gheworden om te varen. Soo zijn dan de ghevanghenen van Doordrecht naer den Bziel gheboert. In welke vaert ghelijck sy noch nuchter waren / ende eens-deels deur de dappere disputatie/ eens-deels doock deur de menighvuldighe ende gheduerighe quellinghen vande boose menschen grootelijcks vermoedt ende maghte-loos / hebben achter-naer een wepnigh spijsse vertregghen/ die hen vanden schipper spaerlijck ghenoech wierdt verleent / de welke seyde / dat hy niemanden ter wereltd en wieste/ die hem daer van eenen mondt-bol broodts soude betalen. Want de vleeschelijcke mensche en wieste sijn verstandt niet te strecken tot de hemelsche vergheldinghe/ noch en was doock niet ghedachtigh

Mar. 10. der beloften Christi: Dat hy sijnen loon niet verliesen en sal / die maer eenen dronck coudt waters in sijnen naem ghegheuen en sal hebben aen eenen vande minste van syne discipule. Nochtans heeft hy dit ghedaen alleenelijck beweghet deur een naturelijcke affectie van mede-lydentheydt / en hy heeft het ghedaen alleen: want vande soldaten/ die hen droeghen meer als vyanden vande Martelaers dan als bewaerders/ en was niet een brockken te verwachten. Gheduerende dien daghe hebben sy ghevaren soo verre dat sy maer een mijle vanden Bziel en waren: al-waer de Martelaers den gheheele nacht in t schip liggende / half ghecleedt ende qualijck ghespijst /

grootte

groote rouwe ende honger hebben gheleden. S'ander-daeghs sinorghens vroegh zijn sy ten Bziel aenghecomen: eerst aen eenen dijck die wat verre vande stadt ghelegghen was / daer de schepen laghen / die-men ghemeynelijck het hooft noemt. Daer hebben sy omtrent een ure moeten vertoeuen tot dat de poorte soude open-ghebaen worden ende dat de Graue van Lumme vriendelijck ende beleefdelijck dese gasten soude ontfanghen daer hy langhe naer verlanght hadde. Men-gaende den Bziel / het is een stadt ghelegghen in het uytterste ey-landt van Hollandt genoemt Boerne / ten Zuyde: sy is cleyn / ende in veur-ledene tijden luttel bekent. Maer t'sedert dat sy / deur de listen vanden veur-seyden Graue inne-ghekomen zijnde (d'welck ghebeurt was opden eersten dagh van April / als-doen leest-leden) is ghecomen onder de maght en religie vande Geusen / soo is sy midts hunne wreedthepdt en menighvuldighe doodt-slaghen van geestelijcke personen / die van alle canten vande soldaten ghebanghen daer ghebraght wierden ende ghedoodt / seer vermaert ende bekent gheworden. Om welke redene de Geusen de selue plaetse ghenoeemt hebben des Heerē boom-gaerdt: plompelijck veur-waer / ist dat ghy inne-siet hen-lieder sin ende meyninghe. Want dat en past doch niet met allen wel / dat de plaetse daer de quaedt-doenders worden ghestraft ende als quade boomen upt-ghehouwen / sal ghenoeemt worden de boom-gaert vanden Prince. Maer ghelijckerwijs eer-tijds Capphas teghen sijne ghedachten IOHA. 11 ende meyninghe heeft ghepropheteert / al-soo hebben oock dese menschen een saecke die waerachtigh ende vol mysterien was upt-ghesproken op eenen onwaerachtighen sin. Want inder waerhepdt dese plaetse is de Boom-gaerdt des Heerē Jesu Christi /

in den

in den welcken seer goede en schoone boomē rustende
 zijn/ de welke want sy den seluen hunnē Heere deur
 sijn gratie hebben op hunnē tijdt voort- ghebraght
 menigh- buldighe goede vuchten/ soo ontfanght hy
 daer van in sijne hemelsche en coninghlycke maelt-
 tijdt seer aen-genamer bancketten en naer-gerechtē.
 Maer ick keere tot mijn propost. Ter wijlen dat- mē
 den Graue van Lumme verwachtede/ hebbē de in-
 woonders dier stadt/wesende seer rouwe en ombe-
 leefde menschē/ alder-eerst daer binne hun persona-
 gie te spelen. Te weten de ghevanghenen met laste-
 ringhen ende schandighe by-namen te ouer-vallen/
 teghen de religie ende heylighe Sacramenten schzo-
 melijcke blasphemien upt te spouwen / oock niet
 sparende den Coninghlycken naem ende Maesteyt.
 Ende veur-waer dat was all-doen heel ghemeyn
 dat-men goede mannen / die om Godt ende den
 Coningh hun schuldighe trouwe wel te bewaeren
 de verraders niet en wilden aen-hanghen / selue
 verraders noemde. Oock riepen sy hen dickwils
 naer dat sy af-godisten waren / sotte ende dwa-
 se dienaers van Baal/ dat sy hunnen buyck/Venus/
 ende Mammou veur Goden eerden/ ende dat sy alle
 te-samen anders niet en waren dan eenen hoop ghe-
 bardeerde hypocriten. Daer-en-bouen verweten sy
 hen upt spijt de gesteltenisse huns lichaems/ den eenē
 vettigheyt en dickigheyt des buycks/ den anderen
 magherheyt en relheyt/ en alle dat hen van sulcks
 inden mondt quam sprakē sy stoutelijck ende licht-
 veerdelijck upt. Ick swijghe dat sy meer als hon-
 dert-mael t' verwoijt der galghen ende van ghehan-
 ghen te worden hebben moeten hoorzen. Het welke
 veur-waer euen eens mette selue woorden Christo
 seluer moghte verweten worden. Maer de blas-
 phemien die sy upt-wierpen tegē het aller-heyligste
 Sacra

Sacrament des lichaems Christi / daer oock de
 Enghelen veur beuen / ginghen alle leelijckheydt en
 goddeloofheydt soo verre te bouen / dattet te schroos-
 melijck soude zijn te verhalen. Daer-en-tusschen
 comt de Graue van Lumme voort ghestreken /
 als de poorten naer sijn bevel waren open-ghebaen.
 Want al-soo hem de tijdinghe ghebraght wierdt
 vande comste der ghevanghenen / daer hy noch
 op sijn bedde lagh / is ter-stondt van grooter blijde-
 schappen ten bedde uyt-ghespronghen / daer hy an-
 derl-sins ghewoon was naer sijn nacht-bancketten
 langhe inden daghe te slapen. Van daer is hy nau-
 welijcks wel ghecleedt te peerde gheseten / ende met
 grooter neerstigheydt ghereden ter plaetsen daer de
 ghevanghenen waren / hebbende by hem eenighs
 soldaten te peerde ende te voete.

CAPITTEL V.

Beschrijvinghe van het veur-gaende leuen van
 den Graue van Lumme.

Mer aen-gesien/beminde Leser/dat dese Lum-
 me niet alleē dese onse Martelaers / wiēs Hi-
 storie wy hier beschijue/maer ooc vele andere Gee-
 stelijke manne heeft ter doodt en ter martyrie ghe-
 braght/soo heeft my gedocht de pijnne weerdte te wese
 v hier wat breeder uyt te leggen / wie hy geweest is/
 en hoe-danigh dat hy veur dien tijdt hem ghedra-
 ghen heeft : want t'ghene dat hy daer naer ghedaen
 ende gheleden heeft sullen wy by aenturen elders te
 passe brenghen. Sijne naem was Willem / de by-
 naem / van Marca / den welcken hy ghetrocken heeft
 vande oude af-comste der Grauen daer hy uyt-ghe-
 spruten was : al-soo dat hy van bloede seer naer be-
 stont den veur-luchtigen Erard van Marca / Car-
 dinael

dinael der Goomscher kercken ende Bischop van
 Lupck: soo dat te verwonderen is / dat hy van de
 manieren ende Godtbychtigheydt van dien treffe-
 lijcken man soo leelijck verscheyden ende on-aerdigh
 is gheweest. Want oock sijn eyghen huys d'welck
 hy tot Lupck eer-tijds hadde ghehadt / ghelegghen
 omtrent S. Martens kercke / heeft dese met sijnen
 broeder by erfenisse beleté / ende dese isser oock naer-
 der-handt in ghestozen. Doorzds Lumme was
 hy ghenoeit van een vyjheydt oft heerlijckheydt
 ghelegen in Zabandt aende sijde van Lupck / van
 waer hy ghebozen was / ende welcks heerschappje
 van sijn veur-ouders op hem was gheromen. In
 het Casteel der seluer plaetsen in't welck hy noch een
 kindt wesende met sijn moeder woonachtich was /
 wierdt hy gheleert ende gheinstrueert van eenen
 Minder-broeder aposttaet zijnde / den welcken sijn
 moeder / wesende nochtans een Godt-bychtighe
 weduwe / ende (ghelijck ick verstaen hebbe) seer
 nauw in't onder-houden vande Catholijcke religie /
 maer deur het bedroggh van dien hypocrijt deerlijck
 uyt-ghestrecken / aen-ghenomen hadde tot eenen
 meester van haren sone / om sijn ionghheydt wel te
 fatsoeneren. Dese heeft het versch vaetken dat hem
 toe-betrouwet was bedozen met het venijn van de
 Calvinistische ketterije / daer hy selue mede heel be-
 smett was. Welck quaedt van dien tijdt af soo vast
 ende diep in sijn verstandt heeft blijuen hanghen /
 dat hy naer-der-handt ghelonden zijnde naer de
 stadt van Louen / niet verre van daer / om te stude-
 ren (welcke stadt all-doen sulcks was ende all-noch
 is dat gheheel Chyristen-rijck gheen ander hooghe
 schole en heeft daer sekerder gheleert worden niet
 alleen alle wereldlijcke disciplinen / maer oock de
 Goddelijcke Catholische leeringhen) ende al-daer
 ouer-

ouer-ghegheuen aen eenen Catholycken ende vromen meester om hem te instrueren / nochtans en heeft de blecke der quader opinië die hy eens ghebatt hadde ghecul-sins connen upt-ghewassen worden / maer dat meer is / naer dat hy de selue stadt en met eenen de studien verlaten hadde / soo heeft heur sijn verargherde nature meer ende meer beginnen te baseren. Want behaluen het venijn der ketterlicher leeringhe / dat hy van sijnen ketterlichen meester hadde in-ghedroncken / heeft haer allenskens vertoont in hem gheplant een groote wreedtheydt. Hoe wel dat hy t selue ghebreck langhe te veuren noch een kindt wesende met claere teckenē hadde laten blycken. Want oock al-doen was hy al-soo cryghel in t kijuen met sijns ghelijcken / soo stout in t' verchten / soo hoogh-moedigh in t' wzenen / dat hy hen allen verre te bouen ginghe. Hy hadde een stuer en wreedt op-siecht / welonde een tecken van eenen straffen ende bloedt-gierighen moedt. Welcken aen-gaende sal ick cortelijck verhalen wat hy noch een kindt wesende bedreuen heeft / ghelijck my vertrocken is van eenen ghelooft-weerdighen man / die in t selue landt / daer hy / ghebozen was. Daer was een oudt gheschil tusschen twee dorpen by Lumme ghelegghen / te weten / Corsele ende Helchteren / aen-gaende een gracht oft broeck-landt die tusschen beyden ghelegghen was / ghelijck de questie die eer-tijds tusschen twee gebroeders op-ghelesen was / ende die Gregorius Chaumaturgus met een miraculeuse upt-zooginghe heeft gheslist. Dit gheschil was soo vermaert / dat t selue broeck ghemeenelijck het kuyfachtigh broeck wierdt gendemt. Corsele dan stondt onder eenen Heere met Lumme. De welke als naer sijns vaders doot gheworden is dese Willem van Marca / is hy / noch ouer sijn twaelf iaren niet

oudt wesende/in sijn partje van dit gheschil soo vier-
 righ gheweest / dat hy met sijn onder-saten al ghe-
 wapent als capiteyn ter plaetsen is ghecomē daer de
 questie om was / met sulck veur-nemen / soo verre
 hy eenighe vande weder-partje daer soude vinden/
 dat hy die oft doodt-slaen oft ghevanghen nemen
 soude. Maer teghen sijn meyninghe daer niemans-
 den ghevonden hebbende / om niet t'eene-mael on-
 ghewroken ende sonder glozie t'hups-waerts te kee-
 ren / heeft hy ghevalle sijnen toorne elders ghe-
 draept. Want in't weder-keeren heeft hy ghevon-
 den eenighe hep-maeyers (ghelijcker in dat quartier
 vele hepe walt) en heeft er een oft twee doen vast
 houdē/ als oft sy een groot mis-daedt bedreuen had-
 den / om dat sy in een ghemeyn plaetse / ghelegghen
 (soo hy seyde) onder sijn ghelagh / hadden ghe-
 maeyt. Ende hen ghevanghen hebbende (o af-
 grijpselijck en schroomelijck feyt van eē kindt voort
 ghestelt) heeft-se aen sijn peerdt doen binden / ende
 ghelijck als honden niet alleen langhs der aerden
 ghesleppt / maer oock deur d'midden van eenen wa-
 ter-vijuer daer omtrent wesende met gheweldt ghe-
 trocken. Ten lesten de arme onschuldighe men-
 schen / die niet soo vele als in-ghesetenen en waren
 van het doyp daer hy sulck byandt af was / heeft hy
 soo grouwelyckē ghetraecteert / dat de sprake hier af
 alle d'landt daer rondt-om ghelooopen is : ende alle
 de ghene die al-sulcke tyrannighe wreedtheydt in
 soo ionghen kindt ghelien oft ghehoort hadden / ver-
 schrickt zijnde seyden onder malckanderen : Wat
 meyndt-dy dat dit veur een kindt sal wesen ? Want
 upt sulcken beginssel als een merckelijck teeckē was
 lichtelijck te veur-sien / t'ghene dat hy naer-der-
 handt in sijnen vollen ouderdom heeft voort-ghes-
 stelt. Behaluen dien heeft-men noch andere din-
 ghen

ghen aen hem ghemerckt in sijn kindtshepdt / daer
sijnen quaden aerdt / ende den haet teghen den Ghe-
ligieusen staet in sijn herte ghegriffiet ghenoech aen
te mercken was. Men seght dat hy van sijn eerste
sionghepdt af / van dat hy vande religie eenighe ken-
nisse heeft connen hebben / alle Religieusen / maer
sonderlinghe de Minder-broeders als sy hem ghe-
raecten te ghemoet te comen / met stueren aen-
ghesiechte ende dwerse ooghen plagh aen te sien :
te weten / om dat hy al-soo gheleert ende onder-
wesen was (als wel te gheloouen is) van dien qua-
den meester / die sijn religie die hy verlaten hadde
grootelijcks lasterde. Want wie en wetet niet dat
dit is de maniere van alle Apostaten Monicken / dat
sy om hunne leelijckhepdt te bedecken en hunne
meyn-eedighepdt te bewimpelen met venijnighe
achter-clappen ende leughenen al-tijds soecken te
lasteren / daer sy hen eens deur hunne heylighe pro-
fessie veur al-tijdt hadden aen verbonden? Nu aen-
gaende den rijperen ouderdom van desen Lumme /
is my veretrocken van eenen treffelijcken man / die
t'selue tot sijner grooter schaden gheproeft hadde /
dat naer dat hy sijn selfs huys heeft beginnen te re-
geren / sijn familie oft huys-ghesin heel ongheschickt
van manieren was / ende daer-men gheen acht en
sloegh / maer heel veronachtsaemde ende versmaede
de den Goddelijcken dienst ende de gheboden der
heyligher Kercken. Ich wite wel dat hy som-tijds
eenighe geestelijcke mannen / ende onder andere
oock Minder-broeders in sijnen huysse ontfanghen
heeft / als sy reysende daer quamen om te logeren /
ende dat hy hen oock naer de uyt-wendighe ghe-
dienstighepdt vziendelijcke herberghe heeft verleent:
maer die den man wel kenden / consten lichtelijck
verstaen dat hy dese dinghen niet en dede uyt liefde

ende hertelijckhepdt totte religie / maer om dattet hem noch niet gheraden en dochte veur dien tijdt omijnen goeden naem byde goede menschen niet te verliesen / al-sulcke Godt-vruchtighe maniere van gast-baerhepdt die hy van sijne veur-ouders hadde ontfanghen soo subijtelyck heel af te bzyken . Ende van al-sulcke sozte der menschen is dickwils onder-vonden ende beproeft / dat sy som-tijds simpele bzoerkens ter mael-tijdt nooden / ende onder t'decksel van beleefthepdt hen doen bzoelijck wesen / ende als sy wat verheught worden / dan nemen sy hen metten-neuse / ende houdender hunnen spot mede: all-dan / ist dat sy yet onhebbelijcks doen oft spreken / ter-stondt draghen sy dat uyt / ende de cleyne faute van eenen persoon beswarende / willen sy legghen tot verwijt ende diffamatie vande gheheele vergaderinghe . Woordts doen inden iare onses Heeren 1566. in ons Neder-landt sommighe edel-mans t'samen waren ghelpannen / willende deur het presenteren van een requeste doen versoeten / oft / om beter te segghen / te niete doen des Coninghs placaten teghen de ketters uyt-ghegheuen (welcke t'samen-spanninghe is gheweest die in't gheheel Neder-landt heeft naerder-handt in-ghebraght de bederuenisse vande religie en vande ghemeynte) soo heeft hem Willem Lumme / al en was hy onder den edeldom van Neder-landt niet gherekent / on-langhs daer naer by desen bedryue gheboeght / ende daer mede aen-ghelpannen . Om welke redenen hy ghedwonghē wesende ten lande uyt te loopen / heeft hem van dien tijde af ghedraghen veur open-baer vbandt vande Catholijcke Maesteyt : ende gheduerende de regeringe van den Hertoghe van Alba / heeft vele vbandighe seften te water ende te lande / maer meest te water / teghen het vader-landt uyt-gherecht.

gherecht. Want t' sedert heeft hy met listen het landt ende de stadt vanden Byel aen-socht ende inne-ghe-nomen. Al-waer / als oft hy sijn coningh-rijck ende valten stoel des rijcks ghecreghen hadde / heeft ter-stondt sulcke exempelē van wreedthepdt voordt-ghestelt / dat hy daer-om by alle Catholijcken / ende sonderlinghe die deur hunne Orden ende professie Gode naerder waren / bouen maten seer schroomelijck wierdt gheacht / als een die in woorden ende wercken hem al-soo droegh / dat hy ghelijck als Saulus anders niet en schere te blasen dan drey-ghementen ende doodt-slaghen teghen de Priesters ende seligieusen.

CAPITTEL VI.

Hoe de ghevanghenen van Lumme ontfanghen, ende met vele spotterijen rondt-om de galghe gheleydt, ende inde stadt ghebraght zijn.

Dese Lumme dan / om weder te keeren tot on-sen veur-nemen / soo haest als hy te peerde sit-tende ghecomen is ter plaetsen daer de schepen laghen / heeft de ghevanghenen soo sy noch in t schip waren eerst met vlijtighen ooghen aen-ghesien / als een ghenoeghelijck ende verheughelijck vertoonse / ende daer naer soo uyt-gheborsten van lacchen / dat hy nauwelijcks sijns selfs wesende ouer-rugghe op't peerdt viel / vol-brenghende datter deur den Wijse-man gheschreuen is : De dwase mensche verheft Eccli. 21 sijn stemme in't lacchen. Maer o dit is een bitter ende ghebepust ghelach / ende sulcks als daer Sa-lomon af seght : Ghelijck het gheluydt der bernē Ecclē. 7. der doornen onder eenen pot / al-soo is het lacchen van eenen sot. T'ghene dat naer al-sulcken begin-sel ghevolght is / heetter wel op ghepalt / te weten /

spotterijen / schimpen / verwijtinghen / lasteringhen
 vol aller bitterheydt ende benijghheydt / als sulcken
 mensch toe-stondt te spreken . Onder andere heeft
 hy de ghevanghenen al- dus toe-ghesproken : Wat
 hebt-dy doch hier te doen ? welck is de oorsaecke
 van v comste ? Wilt-dy ons hier comen bestormen /
 ende hier uyt onsen stoele stooten ? Oft zyt-dy ghe-
 comen / om teghen ons hier eenighe verraderije
 voozdt te stellen ? Wat magh-men dencken waer-
 om dat ghy niet t'huys ghebleuen en zyt / daer ghy
 ghenoegh te doen soudt hebben met uwe Wiffen te
 lesen ghelijck ghy ghewoon zyt ? Maer al-sulcke
 groetenissen heeft hy bevolen dat-men hen allen uyt
 t' schip te lande setten soude : de welke soo haest als
 sy mette voeten op't landt quamen / wierden ghe-
 dwonghen deur den tyran op hun knien te vallen :
 die met een ghebeplnde heuscheydt seyde tot hen
 in't Latijn : Surgite domini : Dat is / Staet op
 heeren . Sommighe verhalen / hoe dat H. Le-
 nard / die deur sijne gheleertheydt by velen was be-
 kent / van wien oock Lumme van te veuren vele
 hadde hoorzen segghen / van hem is aen-ghesproken
 met dusdanige woorden : Ghy paep / wat maecht
 ghy hier ? liet nu moet ghy hanghen . Vele dier-
 ghelijcke proposten wierden van hem teghen dese
 heylighe mannen ghesproken . Maer ick bidde v /
 o Chyristen Leser / dat ghy hier wilt aen-mercken /
 wat bequame richter dat dese zyn sal ouer de ghe-
 vanghenen / in wien (behaluen dat sijn ghemoedt
 gheheel deur quade affectien was verargert) soo
 vele ende soo-danige ordeelen van te veuren teghen
 hen-lieden worden bevonden . Woordts de solda-
 ten / als dienaers van sijnen onrechtveerdighen ende
 boosen wille / hebben de ghevanghenen twee en twee
 arm aen arm ghebonden / ende d' een naer d' ander
 in orden

in orden ghestelt / ende al-soo den scherp-richter
 deur hen gaende hebben-se eens oft twee-maels doē
 gaen rondts- om een galghe / die al-baer niet verre
 vanden ouer stondt / wiens figure oft ghedaente
 was r. Die-men gemeynelijck noemt een half gal-
 ghe. Daer wierdt Broeder Henrick leecke-broeder
 vande Minder-broeders inde handt ghegheuen een
 heplighe vaene die dese kerck-dieuen ergheringhs
 uyt een kercke hadden ghestolen. Ende soo moest
 hy opde maniere vande kerckelijcke processien sijne
 mede-ghesellen ordentlijck hem naer-volghende
 deur-gaen. Ende tot meerder schande wierdt hy
 ghedwonghen twee oft drij-mael met sijne mede-
 ghesellen onder de galghe deur te gaen / te weten/
 om al-soo te vol-doen de beloften van hunne bede-
 vaert. Want al-soo spraken de boose sergeanten
 die hen in sulcker voeghen bedwonghen om te gaen.
 Onder-tusschē de aen-sieders die niet een hayr beter
 en waren / bespotteden de arme ghevanghenen met
 verlinadelijcke namen / ende met hen vingheren de
 galghe toonende seyde: Siet v kerck-hof / liet hier
 v kercke / daer in moghet ghy singhen ende Misse
 doen soo v ghelustet. Daer in moghet ghy alle v
 ghewoonelijcke af-goderijē bedrjuen / als ghy
 plaght. Daer-en-bouen op datter aen de spotterijē
 niet en soude ontbreken / zijn sy ghedwonghen ghe-
 weest rondts-om de selue galghe te gaen achter-
 waerts / ende met luyder stemmen te singhen eenen
 lof-sangh (die-men een prose noemt) tot de Moeder
 Godts. Daer naer heeft-men hen allen knielende
 rondts-om de galghe doen singhen dien heerlijcken
 lof-sangh der hepligher kercken Salue regina. Des-
 ghelijcks heeft-men hen noch andere lof-sanghen
 ter eeren der maghet Maria doen singhen. Daer-
 en-tusschen heeft de scherp-richter de leere aender

galghen ghestelt / ende hem gheschickt als oft sy alle de ghevanghenen ter-stondt soude op-ghehanghen hebben / te weten / op dat sy de arme menschen deur het deur-stellen ende ver-beldinghe vande aen-staende doodt grooten grouwel soude aen-iaghen / ende hun verdriet grootelijcks vermeerderen : want sy doen anders niet en verwachteden dan ghehanghen ende ghedoodt te worden. Daer naer worden sy twee en twee als veure gheleydt ten dichte-waerts op naer de stadt. Ende op dat de processie te merckelijcker soude schijnen / wiert en twee lecke broeders vande Minder-broeders spiessen inde handen ghegheuen daer bouen aende soppencissen ende ander vier-ghelijcke crupdt vande soldaten ghewonden was tot cieraet. Tusschen dese twee / daer d'ander naer naer volghden / gingh de scherp richter in't midden / draghende de veurslepde vane inder handt / tot dat sy inde stadt ghecomen zijn. Want daer hebben sy weder om de vane aen Broeder Henrick den lecke broeder te draghen ghegheuen / stellende daer en bouen op syn hooft uyt schimp een fluweelen mutse.

CAPITTEL VII.

Hoe sy met spotterije langhs der straten ende opde merckt weder om de galghe zijn gheleyde.

De Martelaers met dese pompe inde stadt ghecomen zynde / heeft men weder om eenighe heylighe lof sanghen doen singhen / als dien heylighen lof sangh ter eeren der heyligher Drievuldighedyt : Te Deum laudamus. Daer naer eenighe gheneyne Responsoria, die sy by-naer alle te samen / sonderlinghe de Minder-broeders / wel

Wel van buytens wiesten / hebben sy seer wel ende
 gheschichtelyck ghesonghen. Voordts warender
 twee vande soldaten aen beyde de syden te peerde
 rydende / die de ghevanghenen met vele ende sware
 slagghen sloegen / hebbende tot dien eynde roeden in
 der handt die sy vande boomen ghesneden hadden /
 waer mede sy soo grouwelijck hen in t aen-licht
 ende inden hals sloeghen (want de Kinder-broes-
 ders van hunne cappen ende cappoenen berooft
 zynde / ginghen metten halse totte borste toe bloot)
 dat sy inde selue ledē seer geswollen en bebloedt wa-
 ren / al-soo dat sy van hunne borghers ende kennisse
 qualijck gekent consten worden. Oock als daer eeni-
 ghe waren die in t singhen hunne stemmen niet op-
 en hieuen / die wierden stijuer ende dickwilder ghe-
 slagghen / ende al soo ghestouwt om luyder te sin-
 ghen. Iae oock de Graue seluer te peerde sittende
 ende de ghevangenen deur hem dzyuende / sloegh-
 hen som-tijds ende dat seer stijf met een roede die
 hy inder handt hadde. Ende dit deden sy-lieden.
 Want wat sullen wy van t ghemeyn volck seggen?
 Ten ware niet licht uyt te spreken / hoe stoutelijck
 ende onmanierlijck dat sy hen uyt ghestort hebben
 tot alle sorte van spijt voordt te stellen teghen de die-
 naers Godts / als een peggelijck / oock vande slech-
 ste conditie der menschen / heeft ghesocht sijnen ap-
 petijt te verladen met hen te quellen ende ouer-
 vallen / naer den haet die elck hadde teghen de re-
 ligie ende gheestelijcke personen : de sommighe
 braghten schimpen ende scheld. woorden voordt /
 de andere ouer-ginghen-se met hy namen ende ma-
 ledictien / de andere en weder hielen hunne tonghen
 niet van de hooghe ende heylighe mysterien te blas-
 phemerē / onder tusschen oock mede naer d'exem-
 pel vande soldaten / oft deur hunne eyghene boos-
 heyt

heydt de onschuldighe ghevanghenen met een stout
 bestaen slaende / sonder yemandts teghen-segghe.
 Deur dese onweerdighepdt beroert zijnde P. Hiero-
 nymus de Vicarius / een treffelijck man / ende in
 vele dinghen seer her-baren / heeft al-dus ghespro-
 ken : Wat vyzender maniere van doen is dit ? oft
 wat natie isser ergeringhs soo verre verbzemd't van
 alle beleefthepdt ende redelijckhepdt / die haer ghes-
 vanghenen al-dus soude tracteren ? Deur-waer ick
 ben som-tijds gheballen gheweest inde handen van
 Turcken / van Griecken / van Saracenen : noch-
 tans en ghedenckt my niet / al was ick ghevangen/
 dat ick opt eenen slaghe van hen ontfanghen hebbe.
 Dese Godt-vychtighe man hadde eer-tijds ver-
 keert inde landen van dese natien / aen-ghenomen
 hebbende een heplighe vrede-vaert : ende al-daer /
 ghelijck't ghebeurt / was hy dickwils ghevanghen
 ende inde banden gheworpen gheweest. Van dat
 was grootelijcks te verlaghen / datter onder soo
 grooten hoop van bespotters niemant ghebonden
 en is / die uyt mede-lijden met de ghevanghenen
 eens eenen sucht ghelaten heeft / oft eenighl-sins
 metten aen-ghesiechte oft woorden te kennen ghes-
 gheuen dat hy deur hun verdriet beweghet wierdt.
 Als sy in deser voeghen inder stadt ghelepd't zijn / isser
 soo groote menighe van menschen ghecomen om
 dit schouw-spel te sien / dat het schene datter nie-
 mandt vande in-woonders en ontbrak. Sy ston-
 den om te sien ouer weder syden langhs der straten
 daer de Martelaers moesten passeren / in sulcker
 menighe alsker opt tot eenigh vertoonfel gewoon
 was te comen. Spotterijen / schimpen ende ver-
 wittinghen en ghebzakender niet sonder eenighe
 mate. Daer warend die eenen eimer vol waters
 deur de deure neffens hen settende / ende den bessen
 daer

daer inne stekende de ghevangenen met water bespreyde als sy deur-by passeerden/ singhende met luyder stemmen opden toon vande heylige Kercke: Asperges me Domine, &c. In sulcker boeghen hielden dese ongheschiedte menschen deur hare gupchelrije hunnē spot met het oudt ghebruyck der heyliger Kercken / naer welck men ghewoon is ouer t'volck te spreynen het water dat met heylige ghebeden gheswijt wordt. Als sy opde merckt ghecomē zijn/ wierden ter-stondt de ghevangenen ghedreuen naer de galghe die in't midden der seluer op-ghericht was/ op de selue maniere ende orden ghelijck sy burten der stadt hadden ghedaen/ als oft sy ter-stondt souden hebben moeten gehangen worden. Daer heeft mense weder-om doen drij-maels rondt- om de galghe gaen / en onder-tusschen de Litanien vande Heylighen ende sommighe andere lof-sanghen singhen / ende den omme-gangh ghedaen zijnde / ter aerden knielende eenige louen ter eeren vande Maeghet ende Moeder Godts singhen. Inde welke als sy ghecomen waren tot de Oratie oft ghebedt / daer - men opde maniere der H. Kercken al-sulcke louen mede slypt (die-men Collecten noemt) soo hebben sy alle ghesweghen / om dat / dencke ick / midts hunne oodt-moedighydt / niemant en dorste bestaen te doen t'ghene dat ghemeenelijck ghedaen wordt vanden Priester die de alder-weerdigste is. Maer als sy met dreyghementen ghepraemt wierden vande ghene die daer by stonden / dat sy oock de Collecte souden singhen / soo heeft H. Guuert van Duppen / een oodt-moedigh Priester / vol vanden peuer Godts / niet connende ghelyden dat dit leste eynde soude ontbreken aen sulcken traepen werck / sijn stemme luyde op-gheheuen / ende ghelijck sy dickwils in't auondt-lof plagh te doen /

doen / heeft t'ghebedt der V. Kercken vol-comelijck
 ende sonder lippen uyt-gelesen / segghende : Oremus.
 Interueniat pro nobis, &c. Dat is gheleght : Laet
 ons bidden. O Heere Godt / laet doch veur ons ten
 besten spreken by uwe goedertierentheydt nu en inde
 ure onser doodt / de glorieuse maghet Maria v moe-
 der / wiens aller-heplighste siele inde ure uwer ghe-
 henedijder passien ende bitter doodt het sweerd des
 droef heydts is deur-ghepasseert / die daer leuet ende
 regneret inde eeuwighe eeuwigheden. Ende alle
 d'ander Martelaers hebben geandtwoorzd / Amen.
 Het was nu gheslaghen acht uren veur den noen,
 Daer-en-tusschen bleue de groote schare des volcks
 rondts-om staen kijcken : de welcke behaluen dat sy
 dit schouw-spel niet grooter begeerten aen-saghen/
 speelden oock nerstelijck hunne personagie in de ar-
 me ghevanghenen te bespotten.

CAPITTEL VIII.

Dat de ghevanghenen niet qualijck ghedaen en
 hebben, dat sy uyt bedwanghe lof-sanghen
 hebben ghesonghen.

Soo vele als belanght t'ghene dat ick nu verhaelt
 hebbe / hope ende betrouwe ick / datter niemandt
 welen en sal vande goet-willighe Lesers / die daer-
 om onse Martelaers soude willen beschuldighen /
 om dat sy ghevolght ende hen gheboeght hebben
 naer den wil van den Graue ende de soldaten god-
 deloose menschen / die hen bedwonghen om te doen
 ende te singhen dat wy gheleght hebben. Want
 wat souder teghen-staen dat de Catholijcken ghe-
 weldt lijdende niet en souden moghen wel ende
 Godt-vzuchtelijck doen / t'ghene dat hen van ghe-
 weld-heeren met boosen ende goddeloosen wille
 bevolen

bevolen wordt / emmers als t' selue dat hen bevolen
 wordt sulcks is / dat het in sijn seluen niet quaedt/
 maer seer goedt is? Hier-om en hebben de heylighe
 Martelaers al-sulcken bevel niet willen moedt-wil-
 lighlyck teghen-staen / maer lieuer ghehoorzaem
 zyn / dies te meer dat eenen-pegheleijcken kennelijck
 ghenoech was / dat sy sulcks deden niet om daer
 mede te spotten / ghelijck was de sin vande ghene
 die't hen bevolen hadden / maer deur den noodt die
 sy ghebruyckten tot Godt-vruchtighejdt. Want
 al wast saecke dat sy totten ghenen die hen ghevan-
 ghen hadden ende hen versochten dat sy soudent sin-
 ghen de lof-sanghen van Sion / wel soudent hebben
 moghen andtwoorden met de woorden van David
 den Propheete: Hoe soudent wy connen singhen den Ps. 136.
 lof-sangh des Heeren in een vzeindt landt? ende
 met ghelijcke woorden segghen: Hoe soudent wy
 connen singhen den lof vande Moeder Godts in't
 midden vanden spot heurder vbanden? Wy weten
 nochtans wel dat dit oock byden seluen Propheete
 gheschreuen staet: Singhelijcke liedekens waren Ps. 118.
 my vrecht-veerdigh-maekinghen inde plaetse mij-
 ner pelgrimagië. Endet' ghene dat noch meer dien't
 tot desen proposte / wy lesen van Samson / die deur Heb. 11.
 de ghetuyghenisse des gheloofs gheprezen wordt /
 als hy uyt den kercker ghebraght was in't huys van
 den Godt Dagon / ende al-daer hem bevolē wierdt
 te spelen / dat hy inde teghenwozdighejdt van een
 groote menighete mans ende vrouwen / den wil der
 ghener die't hem gheboden / heeft vol-braght / al
 was hy nu heel naer by sijne doodt. Wele te min
 veur-waer moeten sy ghelastert worden die ghehee-
 ten ende bedwonghen zijnde onder hunne vbanden
 gheen spel en hebben ghespelt / maer de Goddelijcke
 lof-sanghen ghesonghen. Welek stuck wie soude
 willen

willen beschimpen / die soude oock moeten segghen /
 dat onse Heere Christus niet en hadde behooren te
 aen-beerden oft inde handt houden het riet dat hem
 van eenen boosen ende bespottenden soldaet wierdt
 ghepresenteert / maer hadde t'selue behooren weg
 te werpen : oock niet sijn crups als een galghe op
 sijn schouderen te nemen / maer te verwozpen : noch
 ten lesten de galle te proeuen oft den afsjn te drinc-
 ken . Alle d'welck nochtans wy deur het ghetuy-
 ghen der H. Schrifturen weten dat hy ghedaen
 heeft / ende t'selue en prijsen wy niet alleen / maer
 houden oock in eeren de verholentheden daer inne
 begrepen . Dan ick ghelooue dat de heylighe Mar-
 telaers deur dit werck oock hebben willen te kennen
 gheuen / dat sy't hen seluen gheen schande en reken-
 den / oock deur de ooghen van hunne alder-bitter-
 ste byanden / metter daedt ende stemme te belijden
 t'ghene dat deur de gheheele heylighe Kercke heyligh-
 lijck wordt onder-houden . Hoe wel dat dit stuck
 noch op een ander maniere magh verandtwordt
 worden . Want hadden sy niet willen doen dat hen
 bevolen was in een saecke die in haer seluen niet
 quaedt en was / het soude gheschienen hebben / dat sy
 van selfs / ende licht-veerdighlijck de slaghen ende
 doodt souden ghesocht hebben . Ende om royt te
 maecken / mijn ghevoelen is / dat een werck dat in
 sy seluen goedt ende Goddelijck is / alster een recht-
 veerdighe redene is om t'selue te doen / hoe wel dat
 het om d'bespotten vande boose menschen wel sou-
 de moghen achter-ghelaten worden / nochtans alst
 ghedaen is / niet en can mis-pzesen worden .

CAPITTEL IX.

Hoe datter niemant mette ghevanghenen medelijden en heeft ghetoot.

Mer ick keere weder-om tot mijn achter-ghelaten verhael. In't welck wy veur-waer vele dinghen stil-swijghende moeten veur-by gaen / vele in't cozte ouer-loopen / iae uyt vele sommighe dinghen kiesen : op dat wy op elck point langhe bliuende staen den Leser niet verdrietelyck en worden. Den welcken nochtans ick bidde en smecke om de liefde Christi / dat hy de ooghen sijns verstandts een weynigh wille slaen op dit vertoonfel en dese mannen wille aen-mercken / dienaers Christi / Religieusen / Priesters / hoe sy van alle eere die hen / soo van hunne Professie als van hunne Orden wegghen toe-quam / leelijck ende onweerdighlijck berooft / tot alle sorte van versmaedthepdt zijn ghestelt. Dat hy oock aen-sien wille den grijsen ouderdom / die van alle natien ouer al wordt gheeeert / in hen-lidē soo schandighlijck veracht: den welcken al en heeft hy by dese vremde Barbarische menschen geen vereeringe connen berweruen / eimmers hadde wel behoort in hen te verwerckē eenigh medelijden / hadder eenighe menschelijcke beleefthepdt in hen gheweest. Daer was onder de Kinder-broeders een die ouer sijn leestigh iaeren was / ende een andere ouer de seuentigh. Daer was oock een de derde die niet vele min dan neghentigh iaeren en was. Den welcken nochtans dese boos-wichten niet met allen saechter en handelden als den alder-stercksten / hardelijck ende onghenadelijck slaende / stootende / treckende / supckende. Als moorders / dood-slaghers / brandt-stichters ter doodt worden gheleydt / t'en is gheen

gheen maniere by eenighe natien dat hen sulcks yet
 sal aen-ghedaen worden. Alleenelyck moeten sy
 lyden de pijn die deur het vonnisse des richters van
 den scherp-richter hen moct aen-ghedaen worden /
 daer de ghene die omtrent staen om te sien met such-
 ten ende dickwils oock met weenen groote deernisse
 mede betoonen te hebben. Maer dese goede ende
 onschuldige mannen / eer dat het vonnisse teghen
 hen is ghewesen / worden sonder mate / sonder or-
 den / sonder wet ghetrocken / ghesuert / ghestoo-
 ten / ende allen onghelyck onder-woyren zynde /
 hebben by-naer soo vele beulen als daer behenders
 zyn. Daer stonden de oude mannen naect totter
 borsten toe met maghere wt-ghemerghelde halsen/
 blauw ende bebloedt vande slaghen ende queturen.
 Daer mocht-men sien **N.** Nicolaes den Pastoor
 ende **P.** Nicolaes den Gardiaen / behaluen de teer-
 kenen der ghemeiner alenden mitten anderen /
 draghende het heerlyck tecken van Junne belijde-
 nisse / te weten / de strame rondt-om den hals /
 peerch van coeure / die sy beyde tot noch toe behou-
 den hadden van het gheweldigh toe-kroppen der
 roorden inde ghevanghenisse te Gorcom. Ende
 in't ghemeyn was dit vertoonfel sulcks / dattet on-
 moghelyck ware dat eens mensches hert niet en
 soude beweghet worden die van alle menschelyck-
 heydt niet reene-mael verbyzindt en ware. Waer
 uyt blycken magh in hoe leelycke beesten dat de
 menschen verandert worden deur de vertwyfelde
 ketterije / als dese peste eens in't herte gheseten is.
 Dese zyn van t'ghetal der ghener / daer de Apostel
 4 Tim. 3 Paulus tot synen beminden discipel af schryft /
 waer schouwende datter inde leste daghen souden
 zyn menschen sonder eenighe menschelycke be-
 weghelyckheypdt ende mede-lyden. Dit is t'ande-
 ren

ren tijde/maer nu sonderlinge betoont/ als de Martelaers in't openbaer worden ghebraght om van eenen peggelijcken bespot te worden. Want als de soldaten hen som-tijds met stocken sloeghen/ som-tijds dreyghden te stroppen ende dooden/ dan quamen dese roffianen en wilden hen als middelaers stellen veur de ghevanghenē / ende seyden met bitteren spot: Wy bidden veur hen/wy bidden veur hen: spaert-se doch/ want het zijn goede mannen. Ende ter-stondt naer dese woorden ouer-vielen sy hen met slaghen ende lasteringhen: waer mede alle die daer rondt-om stonden groote vzeughdt toonden/ ende uyt al-sulcken schroomelijcken spel groote ghenoechte namen. Jae oock ghelijck eer-tijds tegen onsen Saligh-maecker gecloncken hebben de stemmen der Joden eyschende ende begherende dat hy om-ghebroght soude worden / ende ghelijck teghen den heylighen Polycarpum het volck seer hittigh wesende naer sijn doodt met groot gheroep heeft ghetiert ende ghebeyt: al-soo heeft doen ter tijdt de rasende ghemeynte dus-danighe rasende stemmen teghen de soldaten Christi laten hoozen: Datmen-se veur helpe / datmen-se aende galghe hange/ dese Monicken/ dese Paven/ dese Papauwen.

CAPITTEL X.

Dat oock de vrouw-perfoonen met den ghevanghenen gheen mede-lijden en hadden.

No daer ghy v noch meer af verwonderen sult/ Noock de vrouw-perfoonen die vele teerder zijn/ en dien de nature een sonderlinghe bewegelijckheydt tot mede-lijden heeft in-ghestort/ en die oock ouer de ghene die de doodt schuldigh en weerdigh zijn / lichtelijck tot schreyen beweghet worden/ die en sche-

M

nen

nen deur dit swaer verdriet der ghevanghenen niet
 met allen beroert te wesen / soo dat desen aen-gaen-
 de de onghenadighepdt ende wreedtheypdt van dese
 menschen heeft de onghenadighepdt van die van
 Jerusaleem te bouen ghegaen. Want wy lesen dat
 Luc. 23. emmers de vrouwkens van Jerusaleem met ghes-
 chrey ende geweent Christum ghevolght zijn / doen
 hy metten crupre gheladen gingh tot de plaetse des
 doodts. Maer hier heeft-men deur-gaens ghesien
 de vrouwen / wyt-gheschudt hebbende de naturelijc-
 ke beweghelijckhepdt / groote vzeughdt maeckē in-
 de wreedtheypdt vande mans-persoonen / ende inde
 alendigheden der ghevanghenen hen wonderlijck
 verheughende : hoe wel dat sy nu al te veuren des-
 sen hunnen stueren aerdt genoegh hadden betoont/
 doen Lumme den Bziel versch hadde inne-gheno-
 men. Want al-soo sijn soldaten eenen religieus van
 t' Clooster van Sugghe (ghelegghen omtrent den
 Bziele) seer leelijcken hadden vermoordt / ende
 beyde sijne ooren van't hoofdt ghesneden d'een aen-
 de poozte vander stadt / d'ander aende kerck-deure
 hadden ghenaghelt / sommighe boose vrouwen
 hebben d'andere hunne commeren aen-ghelockt
 om tot beyde de plaetsen te gaen met grooten hoo-
 pen ende hunne ooghen ende herten met dit schoon
 soet vertoonfel te vermaecken. Hier dan was on-
 der andere by ghevalle teghen-wozdigh een vrouwe
 van Gorcom / die haer niet verrijdt en heeft in't
 midden van het volck met spijtigher tonghen Heer
 Nicolaes den Pastoor namentlijck naer te roepen
 ende te segghen : O meester Nicolaes (want al-soo
 wierdt hy ghemeynelijck ghenoeemt / ghelijck oock
 de andere meester Lenaerd) hoe fraey sult-dy nu de
 galghe stofferen ? Ende weder-om : Ach hoe sal dit
 slaeken nu aende galghe hanghen wapperen ? Met
 desen

desen verfmadelijcken by-naem wierdt hy genoemt
 van sommighe snateraers / omijnen grooten ghe-
 duerighen arbydt die hy plagh te doen inde pasto-
 rye / sonderlinghe in de heylighe Sacramenten der
 ghemeynten aen te dienen sonder verdrietelyck oft
 vermoeyt te worden / als een slaue die hem tot
 sulcken werck hadde begheuen . Want al wast
 saecke dat H. Lenaerd ende Nicolaes plaghen met
 keeren van weken den last van de pastorye te bedie-
 nen / nochtans de wercken die meer moeyte ende
 lichaemelijcken arbydt vereyschten / bediende Heer
 Nicolaes seer gheerne inden naem van H. Lenaerd
 als suder ende deghelijcker dan hy / soo dat hy tot
 sulcken arbydt nacht en dagh euen bereedt was .
 Inder voeghen dat deur t'ghene dat aller-meest
 streckte totijnen lof / wierdt hy byde goddeloose
 menschen veracht . Daer waren noch by andere
 soo mans als vrouwen van Gorcom die de ghe-
 vanghenen om t'eerste met schampere naemen on-
 ghelichelijck bespottede / noemende hen dickwils
 verleyders en siel-moorders . Dit was dese heylighe
 mensche seer swaer om hoorē / als die hunne schaep-
 lens / die hen bevolen waren / al-tijdt seer bemin-
 nende / anders niet opt ghesocht en hadden dan hoe
 dat sy hen inde waerheydt des Catholijcks gheloofs
 en inde vreesse Godts moghten verstercken / ende al-
 soo aen-leyden tot de eeuwighen weyde . Deur-waer
 dese lechlike ondanchbaerheydt van sijne bozghers
 heeft H. Lenaerd soo swaer gheballen / dat hy cozts
 daer naer eenen van sijn kennisse toe-sprekende / ver-
 claerde / dat dese verwijtinghen ende op-spraken
 van sijn volck hem vele verdrietelijcker ende bitter-
 der waren als de doot selue . Want hoe wel dat
 ijnen moedt ghenoegh bevesticht was met de
 deughdt van patientie teghen allen op-val van on-
 ghelijck

ghelijck datter van alle canten ouer-quam: noch-
tans wierdt sijn herte al te seer gewondt als met een
grootte quetsure / deur dese grootte onbeleefthepdt
van sijne schaepkens / die al-soo goedts moedts lie-
pen naer de verdoemenisse.

CAPITTEL X I.

Hoe de ghevanghenen ten Briel inden kercker
zijn ghecomen, ende wat gheselschap sy daer
noch ghecreghen hebben.

Voort-aen als de Martelaers nu langh ende
ghenoegh hadden gestaen onder de galghe in t
nudden vande merckt ten luste ende spot van de rae-
sende ghemeynte / al-soo dat hen deur de vermoeyt-
hepdt het sweedt bouen maten af-liep / soo wierden
sy ten lesten in eenen leelijcken stinckenden kercker
ghelepdt / daer-men de boose mis-dadighe menschen
in plagh te stellen. Al-waer sy ghesloten ghebon-
den hebben twee ander Pastoors / die on-langhs
te beuren van hunne plaetsen daer sy de schaepkens
Christi hoedden niet gheweldt waren ghevanghen
ghenomen ende binnen den Briel ghebraght / den
eenen ghenoemt H. Andries van Vernoert / den an-
deren H. Adriaen van Mael-dam / welke zijn twee
dorpen ghelegghen niet verre van Doordrecht. Maer
rochts daer naer omtrent een half ure tijds wierden
inden seluen kercker gestooten noch twee andere die
vande Geusen versch waren ghevanghen op hunne
Pastoorje ende derwaerts ghebraght. Dese wa-
ren Keligieusen vande Orden van Premonstrept /
waer van de eene oock ghenoemt was H. Adriaen /
die Pastoor was ter plaetsen daer de Mase inde zee
loopt aende rechte sijde / welke plaetse ghemeyne-
lijck ghenoemt wort Munster. De andere H. Ja-
cob /

rob / die sijne onder-pastoor was / beyde derwaerts
 ghesonden upt de seer vermaerde Abdije van Mid-
 del-burgh in Zee-landt / wien toe-stondt de selue
 plaetse te versien van Pastoors. De ghevanghenisse
 van dese was al-dus te werke ghegaen: Al-soo de
 Geulche zee-roouers hebbende den Bziel in-gheno-
 men allen de om-ligghende plaetsen af-liepen / be-
 slich met roouen / ende kercken en cloosters te plun-
 deren / wat Pziesters oft Religieusen dat sy moght-
 ten becomen oft vermoordede oft met hen ghevan-
 ghen bzingende / soo zijn sommige van hen s'nachts
 te veuren eer dat de ghevanghenen van Gorcom
 aen-comen waren te schepe ouer-gheset ende tot
 Munster ghecomen / al-waer vindende dese twee
 Religieuse Pziesters in hun gheestelijck habijt / dat
 is heel wit ghecleedt / hebben-se met den vader van
 D. Jacob een oudt man wesende ghevanghen ende
 ghebonden ten Bziel aen-ghebraght. De welke
 soo sy eerst veur den Graue wierden ghebraght /
 heeft hy in alle sijn lichaem groote ongheschickt-
 heydt ende on-ghesteltenisse des herten ghetoont.
 Daer naer sy-seluen bedwinghende stondt hy stille /
 ende ghelijck verwondert zijnde / als oft hy niet
 gheweten en hadde dat het menschen waren /
 vzaeghde aen sijn volck / wat dat dit veur monsters
 waren. De welke gheandtwoordt hebben: Dit
 zijn / ghenadighste heer / papen en monicken / onse
 hoofd-vpanden. Seer bequamelijck moghte hy
 alder-ghenadighste gheheeten worden / als het bladt
 om-ghekeert is. Daer naer heeft de Graue gge-
 vzaeght aen den ouden man die mede ghebraght
 was / wie ende van waer dat hy was: ende ver-
 staende dat hy de vader was vanden ionghsten Re-
 ligieus / upt Vlaenderen ghebozen: ende de Fran-
 choische tale wel conste / kcerende sijn redene tot hem

heeft hy gheleghyt: Ist dat ghy uwen sone cont wijs ghemaecten / dat hy sijn Dayerije verlaecke / ick sal v met hem los ende vry laten gaen. Dit hoorende H. Jacob die oock wel Franchois conste / heeft veur sijnen vader gheandtwoorzdt segghende / dat hy nemmermeer op al-sulcken conditie sijn leuen en soude begheren te salueren. Soo moet ghy dan steruen / seght de Graue. H. Jacob andtwoorzdde: Gheen-sins: want wy sullen niet steruen / maer sullen leuen. De Graue seyde weder-om: En heb ick de maght niet om v te dooden? Iae ghy / seyde H. Jacob / om het lichaem te dooden / maer niet de siele die al-tijdt leuen sal. Veur dese vry-moedighe andtwoorde Lumme gheterghyt zijnde / heeft den ouden man doen wegh gaen / midts dat hy noch Priester noch Religieus en was / ende de twee Religieusen heeft hy naer den kercker doen leyden. Geconen zijnde dan inden kercker daer de andere belijders des Catholijcks gheloofs in waren / hebben sy wel ghewaer gheworden dat sy met hen gheroepen wierden van Gode tot eenen ghemeynen strijdt ende een ghemeyne croone der glozen.

CAPITTEL XII.

Vande ghesteltenisse des kerckers, ende hoe de ghevanghenen op't Stadt-huys van hünghelouue onder-vraeght wierden.

DAer waren in dit een ghevanghen-huys drij kerckers de eene bouen den anderen gemaeckt / onder welke dese daer de Martelaers in ghesloten waren was de onderste / ende ouer-sulcks de leelijckste ende de onsupuerste. Want alle de vuylighydt die d'ander ghevanghenen bouen sittende deur den noot der naturen quijt wierden / drope gestadelijck van

van bouen deur den solder tot in desen kercker : aen-
ghesien datter anders gheen plaetse en was tot dus-
danighen noodt. Sulcks dat de kercker der ghe-
banghenen deur dese gheduerighe druppighe/was
seer stinckende/ende oock vochtigh en slijckachtigh/
soo dat sy niet en wisten waer hen seluen keeren om
dese onsupuere vupligheden eenighl-sins te ontco-
men. Want de donckerheydt der plaetsen was soo
groot / dat sy oock inden mid-dagh de eene den an-
deren niet en consten kennen oft ghewaer worden /
dan deur het spreken. Als sy dan den vloer ouer al
mette voeten ghetast hadden/ hebben bevonden dat
omtrent der deuren wat hoogher ende vaster aerde
was / niet soo seer deur-weyckt van de stinckende
vupligheden. Hier-om hebben sy hen alle te samen
tot dier plaetsen vertroocken / al-soo dat sy malcan-
deren verdronghen/want sy ouer de twintigh sterck
waren. Al-soo heeft-men-se in dien schroomelijc-
ken stanck laten sitten nuchter tot drij uren naer den
noene : als wanneer sy weder-om sonder nat oft
dzooghe te proeuen upt den kercker wierden ghe-
lepdt naer het stadt-huys. Daer zijn sy van som-
mighe loose deur-trockene menschen hoofdt veur
hoofdt van hunne religie onder-braeght / den
Graue seluer daer teghen-wozdigh welende / op
dat de inquisitie van dese nieuwe meesters te
meer ghesachs ende ghewichts soude schijnen te
hebben. Ende als Heer Lenaerd al-daer inde te-
ghen-wozdigheydt vanden Graue pet vry-moede-
lijck naer sijn ghewoonte was upt-sprekende / soo
heeft hem een vande by - staende sergeanten met
ten helle-baerdt die hy inde handt hiel inden necke
gheslagen. Hy andtwozdde : Slaet mijn lichaem
vrijelijck soo 't v ghelustet soo langhe alst v toe-gela-
ten wozd / want dit en sal niet langhe dueren. Als

oft hy met Christo hadde willen segghen : Dit is u-lieder ure ende de maght der duyfsteriffen. Terfcondt heeft hem een ander sergeant eenen heyr-hamer achter op't hoofdt ghestootē/ soo dat het bloedt stracks de wonde ghevolght heeft. Dan ghelijck H. Lenaerd veur-gingh / hebben by-naer alle d'andere stantachtigh gheweest inde belijdinghe des gheloofs / verclarende dat sy gheloofden het ghene dat het Catholijck ende waerachtigh ghelooue ons leert te moeten gheloouen : want Christus sprak in ende deur dese sijne ghetuyghen / ende verleende hen al sulcken gheest / dat sy onberoerlijck ende onverwonen bleuen staen in t'ghene dat sy bande heylighe Kercke hadden ontfanghen om te gheloouen / noch en lieten hen gheens-sins in't minste af-trecken vande belijdinghe des-selvs gheloofs. Onder hen was een Minder-broeder lecke-broeder van Duerstede ghebozen. Die naer sijn ghelooue ghebzaeght zijnde / met eenen woorde heeft gheandtwoordt / dat hy gheloofde het ghene dat sijn Gardiaen gheloofde. Want hy wieste wel dat sijn Gardiaen gheloofde t'ghene dat de heylighe Kercke ghelooft. Ende alsoo heeft hy wel wijfelijck / als een simpel schaepken / hem ghedraghen tot de stemme ende t'ghelooue van sijnen herder / om te schouwen alle sware periculeuse disputatien. Ick hebbe merckelijck gheseght dat sy by-naer alle stantachtigh waren in hunne belijdinghe : want men seght dat sommighe die oock naerder-handt openbaerlijck af-ghevallen sijn / in hunne andtwoorden hen mis-gaen hebben. Dit onder-soeck gheeyndt wesende / wierden de ghevanghenen gheleydt naer den kercker : niet naer den eersten / want dat hadden sommighe met bidden vercreghen dat sy daer niet weder-om ghestelt en souden worden / maer naer eenen anderen hoogher / die

die niet soo dupster noch soo onreyn en was. **W**waer nochtans qualijck ghenoech **H.** Lenaerd die onder hen allen alder-beste ter talen was met bidden verwozuen heeft dat-men hen wat t'eten brenghen soude. Want onder-weghen soo hy met sijne mede-ghesellen weder naer den kercker ghelepydt wierdt / siende eenighe van Gorcom / heeft hy gheseght: Kinderen van Gorcom / is hier gheen broodt om gelt te roop? Want het sal seer wel betaelt worden: te weten / ghelijck hy verstondt / van Gode den vergelder van allen goedt. Daer is dan inden kercker ghebraght een groot vat met water / ende oock broodt: voozdt anders niet. **D**eur-waer een lacker bancquet daer sy hunne lichamen die nu deur hongher / dorst / sweet / ende soo menigh-vuldighe quellinghen upt-ghemerghelt waren seer laet inden auondt mede souden pepsterē. **T**'was ghewisselijck een deerlijcke saecke dat de goede herders van hunne schaepkens soo qualijck hebben connen vercrijghen het broodt der aerden tot spijse des lichaems / die hen-lieden het hemellich broodt / het woordt Godts tot spijse der sielen soo goedertierentlijck ende mildelijck hadden upt-ghereyckt. **S**y waren dan alle te samen ghestelt in dese plaetse alle die tot de onder-braginghe waren gheweest / upt-ghenomen dij / te weten / de Bastoor van Mael-dam / een Canonic van Gorcom / ende **B.** Henrick leerke-broeder vande Minder-broeders / de welcke om dat-men vermoedet dat sy upt ontsagh des doodts inde onder-braginghe al-soo hadden gheandtwoordt / dat de weder-partije hopte dat sy met hen souden aenhanghen / soo zijn sy van het hepligh gheselschap der Martelaren ghescheyden / ende ghestelt in't huys vanden Onder-schouteth / als een bequamer ende eerlijcker plaetse van ghebanghemisse met hope van

verlossinge. De welcke hoe dat sy ghevaren hebben/
sullen wy t'sijner plaetsen verhalen. Want dese en
zijn niet gheweest van t'ghetal der gener deur wiens
volherdighe belijdenisse Godt sijn heylighe Kercke
heeft willen verclaren.

CAPITTEL XIII.

Van een andere onder-vraginghe met den ghevan-
ghenen ghehouden.

Voerds teghen s'ander-daeghs / d'welck was
den achften dagh Julij / isser een ander onder-
vraginghe aen-ghegericht vele strengher / niet van hen
allen nochtans / maer vande ghene die de principael-
ste schenen te zijn : want sy hopten als sy dese souden
verwonnen ende van hunne opinie ghetrocken heb-
ben / dat sy de reste lichtelijck in't net souden krij-
ghen. Dese waren H. Lenaerd ende H. Nicolaes
de Pastoorz: ten anderē / vande Minder-broeders/
de Gardiaen / de Vicarius / ende P. Godefroy van
Meruel / ende behaluen dese noch twee vande Or-
den van Premonstrept. Dese seuen dan wierden
weder-om naer den noene (want die den last had-
den om te onder-vraghen waren beter ghemoedt tot
sulcken batalie / naer dat sy s'noenens goede ciere
ghemacckt hadden) ghebonden zijnde ghelepydt xyt
den kercker naer het stadt-huyz / ende al-daer ter
onder-soeckinghe ghepresenteert inde Schepenen-
kamer. De onder-vraginghe wierdt ghedaen van
twee Ministers (ghelijck sy-se noemen) daer weder-
om teghen - wordigh was de Graue met eenighe
Edel-mans van sijnen staet ende bedrijue. Daer
was oock by Jan van Duuenvoort Schouteth ende
rent-meester vander stadt / die de arghste man
niet en was / ende niet stercht van verstande. Oock
isser

isser een schrijver ontboden die alle de andtwoorden
 ende spraken der ghevanghenen rasselijck soude op-
 schrijuen. Item daer waren doock twee eyghene
 broeders vanden Gardiaen / deur welcker beloop
 dese tweede onder-soeckinghe wierdt aen-gherecht.
 Want sy hopten op desen voet te beschicken dat sy
 hunnen broeder met allen sijne mede-ghesellen los
 souden crighen / ghemerckt dat sy nu tot verschep-
 bene reysen onder-vonden hadden / dat hy sonder
 hen gheens-sins en wilde gheloft worden / al liet-
 men hem gherust inde belijdinghe van het Catho-
 lijck ghelooue. Het eerste dan ende principaelste
 hoofd-stuck van dese onder-soeckinghe was / wat
 ghevoelen dat sy hadden van den Paus van Ro-
 men / ende oft sy ghereedt waren hem te verlaec-
 ken. Want desen haette Lumme bouen maten /
 ghelijck ghemeynelijck alle ketters doen / ende niet
 vele soeter en was hy ghelint op alle de ghene die
 den seluen Paus als vader ende Prince der hepliger
 Kercken eerden. Iae ghelijck men deur-gaens seps-
 de / hy hadde inijnen sin ghenomen / dat hy alle de
 ghene die van dier ghesintheydt waren / die t hem
 moghelijck soude zijn / ter doodt soude brenghen.
 Dese onder-vraghers en deden hier hunne neerstig-
 heydt niet om de ghevanghenen tot hunne Calui-
 nistische secte te trecken / maer dit alleen hadden sy
 veur / dat sy hen van het hoofd soudent af-rucken.
 Want hen - lieder meester de dupuel wieste wel /
 dat dit alleen ghenoech was totte verdoemenisse:
 daer-om en vzaeght hyer soo vele niet naer wat secte
 oft religie dat yemandt verkiest / als hy ten minsten
 niet ghebonden en wordt inde vergaderinghe van
 die menschen daer Christus opder aerden eenen her-
 der ende ouer-hoofd heeft ouer-ghestelt / op dat on-
 der hem ende deur hem de lauterheydt des gheloofs /
 ende

ende de liefde der gheloouighen sekerder bewaert zijnde/ alle oorzaecke van dwalinghen ende deplinghen moghten buyten ghesloten worden. Van welke vergaderinghe soo wie bevonden wordt afgeschepden / hoe dat hy ghestelt zij van religie oft manieren van leuen/ dien houdt de dupuel sekerlijck toe-behoozende hem endeijnen coningh-rijcke. Doordts vande ghene die den last hadden om te onder-vraghen was de eene een schipper van Gorcom ghenoeemt Cornelis/ een goet drincke-broeder / de welke behaluen den haet die hy in't gemeyn droegh op alle Catholijcken / was ontscken met eenen bysonderen doodelijcken haet teghen de Pastoors ende Religieusen van Gorcom. Dese al was hy inde Latijnsche tale heel bot ende ongheleert / nochtans deur sijn stoutigheydt en wel-ghelanghene tonghe/ met de cloeckheydt in qualijck te spreken/ wierdt hy bequaem geacht om onder de byandē vande Kercke Christi eenen predicant te verstrecken. Ende als hy in het onder-soecken merckte dat hy de stantaftrigheydt der Martelaren niet en couste doen swichten/ soo verhaelde hy dick-wils dese woorden: Datmen-se maer op en hangh/hanght-se maer op: volghende seer wel het exempel der ghener die den prince ende ouer-hoofdt der Martelaren Christum ter doot epschende hebben gheroepen: Crupscht hem / crupscht hem. Maer de andere ghenoeemt Andries schene wat gheleerder maer niet vele wijser te zyn. Dese hadde gheweest Pastoor van sinte Catelijnen kercke binnen den Bziel. Maer de licht-veerdighe mensche soo de stadt vande Geusen inne-ghenomen was/ om in gheen perijckel te vallen / heeft niet eenen nieuwen Prince een nieuwe religie aen-veerd / en heeft hem seluen gheprezenteert tot eenen predicant deser nieuwer secten / bereedt

bereedt die nieuwe gasten onder-danigh te zijn. Waer-om hy soo deur sijn versch exempel / als deur sijne woorzen de ghevanghen heeft versocht te brengen tot af-wijkinghe vanden Paus van Goomen. Ende al-soo belouet hy hen-lieden te moghen ontgaen de doodt / die hen anders-lins sekerlijck deur de handt was. Op dus-danighe vriendelijcke besloften P. Nicolaes de Gardiaë andtwoordende inde teghen-woordighepdt vanden Graue ende alle die daer laten / heeft met groote vromighepdt des herten gheleght: Soude ick mijn waerachtigh ende Catholijck ghelooue verslaecken / ende u-liever valsch ende ketterlijck ghelooue connen aen-beerden / om de liefde van dit leuen? Wat souder meerder dwaeshpdt connen wesen? Want euen-wel soo magh ick eer langhe steruen / oft het magh gheschieden dat ick nu ter-stondt vande doodt verrascht worde. Deur-waer de reste van mijn leuen en can niet seer langh ghewesen. Ende al waer't oock noch langh / emmers moet ick eens steruen. Daer-ont'ghene dat ick van der natueren noodts wegghen eens sal moeten verdraghen / sal ick gheerne deur mijn religie verdraghen / ende mijn sermoonen nu met mijne doodt belegghen. Dit heeft hy ghesproken met al-sulcken gheest alst betaemde te spreken eenē die on-langhs daer naer Martelaer soude worden. Dan hoe dwaeselijck ende periculeuselijck dat het ghedaen is yet te bedrijven / daer-men Godts toornighepdt op ons mede verweckt / alleenelijck om dit alendigh leuen een weynigh te verlenghen / heeft cozts daer naer ghenoech ghebleken in de twee die af-gheweken zijn gheweest / de welcke naer dat sy het Catholijck Goomsche ghelooue / upt vzeese van hun leuen te verliessen / hadden verslaecht / de eene ter-stondt op den seluen ooghen-blicke / ende de

andere

andere een luttelkē daer naer hebbende hun leuen gerantsoeneert met soo grooten mis-daedt / zijn mette selue straffe die sy soo grootelyckis hadden ghebreest deur eenen dzuckelyckē uyt-gangh van dit leuen gepasseert (ghelyck seer te duchten is) tot de eeuwighe alende. Maer hier van sullē wy t'ijner plaetsen spreken. Doorzits H. Lenaerd verlocht zijnde dat hy den Paus van Roomen soude versaecken / heeft stanttaftelijck gheweyghert t' selue te doen. Ende daer by heeft hy dus-danighe woorden ghevoeght: Ghy plaeght onder u-lieden te segghen / dat het ghelooue vry moest wesen / ende dat-men om der religien wille niemanden en behoort eenigh gheweldt oft verdriet aen te doen. Hoe comt dan dat ghy my nu teghen de wetten van v secte wilt bedwinghen / dat ick mijn ghelooue / d'welck ick tot noch toe ghehouden hebbe / oock teghen het ghetuyghen van mijne consciencie / soude verlaten? Van mijnen't wegghen ben ick bereedt met u-lieden een disputatie aen te gaen. Ist saecke dat ghy my cont betrappen in eenighe dwalinghe / soo sal ick met u-lieden aenspannen / maer ist dat wy de saecke winnen / sult-dy moeten ons aen-hanghen. D'welck ick niet en twijfel oft het sal gheschieden / ist dat-men tijdt ende stontd daer toe bequaem wesende stellen wilt: want ick sie dat het hier niet ghelegghen is. Al-dus heeft hy ghelproken.

CAPITTEL XIII.

Van een disputatie tusschen twee vande ghevanghenen, ende twee ketterische Ministers.

Soo haest dan all-mē van disputerē heeft geroert / heeft het goedt ghedocht den ghenen die daer saten als rechters / dat-mē een disputatie op-stellē soude. Noch de onder-bragghers en hebben dese conditie

tie niet wel connen weygheren / hoe wel dat sy wel
 merckten dat het hen een saecke vol perijckels was
 die sy aen-beerddē / aen d'een sijde ghevoelende hun-
 ne onwetentheydt / aen d'ander sijde wel wetende
 met wat mannen dat sy ten stryde moesten comen.
 Sy wierden twee teghen twee ghestelt / Andries
 ende Cornelis ketters / teghen Heer Lenaerd ende
 den Gardiaen als Catholijcken / hoe wel dat An-
 dries midts dat hy wel Latijn conste / ende tot dus-
 danighe disputatien behendigher was / by-naer
 alleen den gheheelen last vande disputatie heeft moe-
 ten draghen. De Catholijcken hyschten dat-men
 eenen Latijnschen oft Duydtschen Bijbel voozdt
 bzenghen soude : seyden nochtans dat sy lieuer ee-
 nen Latijnschen hadden / om dies-wille / meyne ick /
 dat de Bijbel inde ghemeyne talen ouer-ghelett / sijn
 louterheydt qualijck can behouden. T is ghedaen
 datter begheert was. Doen vzaeghden de Catho-
 lijcken hunne weder-partije / waer van dat hen be-
 liefde dat-men eerst t'samen spreken soude / oft wat
 dat sy eenighl-sins wilden segghen. Andries heeft
 gheandtwoozdt / dat hy hen wilde veur-stellen het
 puer louter woozdt Godts / d welck van de Papi-
 sten tot dien tijde toe met valsche leeringe ende qua-
 de upt-legginghe verbaischt was. H. Lenaerd
 seyde : En welck is doch het puer woozdt Godts ?
 Andries andtwoozdde : Het oude ende nieuwe Tes-
 tament. H. Lenaerd heeft ghevzaeght wat hy ver-
 stōdt by het oude en nieuwe Testamēt / oft dat was
 de Schriffture des ouden ende nieuwen Testamēts ?
 Andries heeft geleght : Jae. Doen heeft hem H. Le-
 naerd met dese vraghen beginnen te praemen : Wie
 hem wijs ghemaect ende geleert hadde / de Schrif-
 ture van beyde de Testamenten te ontfanghen veur
 het woozdt Godts ? van waer dat hy de Schriffture
 ontfan-

ontfangē hadde: en wat argument dat hy daer van soude connen by-bzengē? met dierghelycke vraghen dwongh hem oock de Gardiaen/vraghende: oft hy het Euangelium ontfingh? vā waer hy dat ontfangē hadde: van wat meesters hy geleert hadde dat dit van S. Mattheus/dat van S. Jan beschreue was? Maer Andries want hy soo bot niet en was oft hy en mercte wel waer dese dingē henen liepen/ en heeft op dese vraghen geens-sins willen andtwoorden/al-soo dat Jan van Duinenborcht seyde: Wel Andries/hoe comt dat ghy hier-op niet en andtwoordt? wetet ghy niet van wien dat ghy ontfanghen hebt het Euangelium Christi? Sprek dan. Doen seyde Andries: Dese verleyders en weten niet dan hunne sophisterijen inde disputatie by te brenghen/ om naer hunne ghewoonte de saecke te verduyfteren. Want wie twyfelte van het woordt Godts? Maer t'is wat anders dat sy veur hebben. Te weten daerop legghen sy toe/ dat sy ons souden doen belijden dat hunne af-godt ende Antichrist de Paus van Roomen ons het woordt Godts gheleuert heeft. En merckt ghy hunne treken ende bedrieghelijckheyt niet? Doen hebben de Catholijcken met behoorlijcke stilligheyt gheseght: Wy en connen uyt de Schryfture niet ghedisputeren/ ghelijck ghy-lieden begheert hebt/noch malkanderens redenen daer mede weder-legghen/het ten zij dat het eerst veur seker ghehouden worde dat alle t'ghene inde boecken des ouden ende nieuwen Testaments begrepen is/waerachtelijck zij de Goddelijcke Schryfture ende het woordt Godts. Hier-en-tusschen d'andere die inden Gaedt waren/siende dat hunne predicāt inden eersten aen-vangh des strijds opentlijck in groot perijckel was/hebben de propositen der Catholijcken beginnen te breken/en hunne ghe-

ghewoonelijcke pylen van maledictien teghen hen
schietende hebben-se upt den Gaede gheiaeght. Dat
dese dingen al-soo als verhaelt is geschiedt zijn/ heeft
de veur-seyde Jan Duuenbozdt seluer verhaelt aen
eenen Godt-vruchtighen man van den Ziel / van
wien wy t' selue naerder-handt ghehoort hebben.

CAPITTEL XV.

Hoe de andere oock onder-vraeght zijn.

Mer in dese selue batalie was oock teghen-
wordigh een van Berghen op Zoom in Vla-
bandt ghebozen / al-waer in veur-leden tijden
P. Hieronymus de Vicarius Gardiaen van t' Con-
uent was gheweest. Als dan P. Hieronymus in-
den Gaedt wierdt ghepresenteert om van sijn ghe-
locue andtwoorde te gheuen / heeft hem dese ghe-
vraeght: En heb ick v niet som-tijds te Berghen
ghesten? Jae ghy / seyde Hieronymus / hem ken-
nende. Doen vraeghde die van Berghen: En is
uwe naem niet Hieronymus? Jae't / seyde hy/ ende
ick ben de selue daer ghy my naer vraeght. Want
dese van Berghen hadde veur dese vraghe verclaert
dat hy van eenen Hieronymus wyl sijn stadt ver-
iaeght was. Ende dit en heeft de selue Hieron-
mus niet willen ontkennen / hoe wel dat hem daer
van groot perijckel stondt te verwachten. Jae oock
met andere woorden belede hy opentlijck ende vry-
moedelijck wie hy was/ ende wat sijn ghelooue was
d'welck hy inder herten droegh ende met de monde
bekende / daer de Schryuer neerstelijck op-schreue
al dat hy seyde. Oock zijn daer voorzdt-ghebraght
de twee Religieusen vande Orden van Premon-
strept / de welke ghevraeght zijnde aen-gaende het
Sacrament des lichaems ende bloedts ons Heeren/
hebben

hebben gheandtwoordt ghelijck sy inde Catholijcke
 Kercke hadden gheleert. Ende als de ketters daer
 teghen stryden wilden / dat t'ghene dat-men in't
 auondt-mael des Heeren nuttet / anders niet en sou-
 de zijn dan naectt ende ghemeyn broodt / hebben hen
 2 Cor. 11. roztelijck ende sterckelijck verwonnen met de woor-
 den van S. Paulus: Die't nuttet ende dzinckt on-
 weerdighlijck / nuttet ende dzinckt sijn seluen het oz-
 deel / niet onder-scheydende het lichaem des Heeren.
 Daer-naer als naer eenighe arguatie (inde welke
 H. Jacob als aller-best ter talen zijnde de principael-
 ste partije der Catholijcken onder-hiel) de weder-
 partije ghewaer wierdt dat sy deur de redenen ver-
 wonnē waren / hebbē sy hunne verwonnens met ma-
 ledictie beginnē toe te gaen / hoe wel dat wy verstaē
 hebben dat Lumme eenige soetighepdt van woordē
 heeft gebuyck / by-sonder op dat hy H. Jacob van
 sijn veur-nemen soude keeren / midts dat sijn iongh-
 hepdt ende de gratie van spreken ende van op-sierht
 sulcks was / dat sy oock het tyrannigh herte deur de
 verholene crachte der naturen tot mede-lijden be-
 weghede. Maer de sterckhepdt der Martelaren
 Christi en is niet gheweken noch deur beloften / noch
 deur schrickelijckheden. Ten lesten all-men-se alle
 ghehoort hadde die totte onder-vraginghe waren
 aen-ghebraght / ende dat sy alle bleuen staende op
 de vaste belijdinghe des Catholijcks gheloofts / soo
 heeft-men-se doen vertrecken / ende al-soo is de ver-
 gaderinghe ghescheyden. Welcke gheduerende /
 die valsche Euangelische Predicant / eer-tijds schip-
 per van Gorcom / een fraey onder-vrager van sul-
 ke mannen / om dat hy gheen vaste redenen ten pro-
 poste dienende en wieste by te brengen / soo en sey-
 de hy by-naer anders niet dan van stroppen / gal-
 ghen / op-hanghen. Welcke woorden upt des
 Graues

Graues mondt oock dickwils ghehoort wierden. En veur-waer hadden sy in dit stuck willen te werck gaen naer den onbersadelycken haet die sy teghen de Martelaers droeghen / sy souden-se hebben connen met vele grouwelijcker maniere van sterue ter doodt brenghen. Maer hun veur-nemen was/hen-lieden niet soo seer de swaerste als de schandelijckste doodt aen te doen / ghelyck eer-tijds de vermoorders van den sone Godts / die by den Wyfen-man spreken: Laet ons hem met de aller-schādelyckste doodt ver-

Sap. 2.

doemen. Dan ghelijcker-wijs als de Joden daer-om hebben Christo de doodt des cruyces aenghe-daen / om dat die doen ter tijdt veur de aller-leelijckste ende aller-beschamelijckste wierdt ghehouden / al-soo dese en hebben gheen leelijcker oft schandelijcker doodt connen ghebinden onder alle die nu ter tijdt ghebzyrckt worden / daer sy de heylighe Martelaers mede souden doen steruen / dan dat sy hen aende galghe hanghen ende niet stroppen verwor-gen souden. Maer het is seer wel gheseght van S. Augustijn: dat Christus daer-om verkosen heeft de uyterste maniere van steruen / op dat sijn Martelaers gheen maniere en souden vzesen.

L. 1. de
symbol.
cap. c. 3.

CAPITTEL XVI.

Van eenen ghesandt van Gorcom ten Briel ghesonden veur de saecke vande ghevanghenen.

TEr wijlen dat dese dinghen binnen den Briel ghebeurden / hebben sommighe Catholijcken seer neerstelijck ghearbeydt tot de verlossinghe der ghevanghenen. Wy hebben hier veuren verhaelt / hoe datter van wegghen den Magistraet van Gorcom bzieuen waren ghesonden aen den Prince van Orangien / by de welcke verlocht wierdt / dat

by de Gheestelycke mannen die ghevanghen waren
 los ende by soude doen ontslaen. Soo zijn den
 seuensten daghe Julij binnen Gorcom ghebraght
 vrieuen vanden seluen Prince van Orangien tot al-
 le Officiers van stedē oft eenige andere plaetsen/ hen
 bevelende/ dat niemant hem en soude pijnē eenige
 Gheestelycke personen oft Religieusen om hen Or-
 den oft professie wille hinderlyck te wesen / maer
 dat sy met het ander volck gelyckelyck souden ghe-
 nieten priuilegie van vrydom ende Sauue-garde.
 Dese vrieuen zijn ter handt ghebraght aen Marinus
 als Gouverneur van t' Casteel van Gorcom : die
 het originel van dien by hem bewarende / heeft een
 copije daer van gheschreue gesonden naer den Bziel
 tot den Graue van Lumme / ende dat deur eenen
 Catholijcken man eenen rechts-gheleerden/ dien het
 stuck vande verlossinghe der ghevanghenen seer ter
 herten gingh. Want by ontfanghen hebbende de
 commissie vande Magistraet / met de deur-seyde
 copije vande vrieuen vanden Prince van Orangien/
 is s'ander-daeghs heel vroegh t'schepe ghegaen/
 ende met sterck ende vele te roeden / wel rasch naer
 den Bziel ghetoghen : ende is al-daer ghecomen
 op den auondt-stondt als nu de tweede onder-vra-
 ginghe vande Martelaers ghehouden was. Sijn
 last was van wegghen de Magistraet ende gheniepn-
 te van Gorcom deur den ghevanghenen by den
 Graue ten besten te spreken/ende sonderlinghe deur
 H. Lenaerd den opper-Pastoor vander stadt.
 Wiens suster oock met ongeloouelijcke affectie deur
 haren broeder besorghet zijnde / was bereedt sijn
 rantsoen te maecten met thien duycent croonen / en-
 de t' selue gheldt aen alle canten te gaen soecken. Den
 ghesandt by den Graue binnen gheleydt zijnde/
 wordt bevolen eerst deur al te toonen sijn vrieuen
 van

van passe-poxt. Die heeft hy ghetoont/ gheschreuen
by den Grefkier sijner stadt / beginnende al-dus :
Mijn Heere Marinus Brandt bevelet allen die-
naers der ghemeyntē dat sy desen R. vzyelijck laten
ouer ende weder gaen/ etc. Ende Marinus hadde
dit met sijne eyghene handt onder-teeckent. Dan
als de Edelinghen die by den Graue stonde en hoor-
den dat hy inden vzyef wierdt Heer ghenoeint / ghe-
stoozt wesende deur de vermetentheydt van desen
onedelen slechten mensche / by-sonder om dat het
vermoeden was dat hy hem de heerschappije oft
ouerigheydt der seluer stadt eeuwiglyck wilde toe-
schryuen / hebben't seer qualijcken ghenomen : by-
aenturen deur dien dat sommighe van hen metter
herten ende ghedachten al-reede naer de selue oue-
righeydt stonden. Waer deur gheschiedt is dat de
laecke der ghevanghenen/ die de ghesandt oock van
Marinus wegghen begheerde te recommanderen /
grootelijcks verachtet ende beschadicht is. Daer
naer / heeft hy ghetoont vzyeuen vande Magistraet/
by welke ghetupght wierdt / dat de ghevanghe-
nen die van Gorcom derwaerts ghebraght waren
alle te samen mannen met eeren waren / die noyt
yemandts ter werelddt leuen oft goeden en hadden
ghesocht / maer ter contrarien de ghemeynte / ende
de borgherije soo in't openbaer als in't verborghen
deughdt ghedaen. Oock heeft hy voort-ghebraght
de copije vande vzyeue vande Prince van Orangien
aen de Ouerstē van alle steden / aen-gaende den vzye-
dom vande Priesters ende Geligieusen. Daer-en-
bouen heeft hy dit merckelijck ghepraemt / dat
in het ouer-gheuen van t' Casteel van Gorcom met
clare woorden by eede belouet was allen den ghenen
die op't Casteel waren hun leuen te salueren / soo
wel gheestelijcke personen ende Geligieusen / als

wereldtlijcke / sonder eenigh uyt-neemen oft onderscheedt. Maer op alle dese dinghen die vanden gheslandte eenen gheleerden ende wel-sprekenden man neerstelijck waren aen-ghegheuen / heeft de Graue deur het gheweldt van lijnen toornighen moedt in deser manieren gheandtwoordt: Dat hy ni ouerlanghe gheswozen hadde de doodt van alle Paven en Monicken die ten Bziel ghebraght soudent worden: want hy sekerlijck deur-gheuomen hadde in deser manieren te wreken de doodt vande Grauen van Egmondt ende Horne ende andere vanden Edeldom van Neder-landt / de welke / soo hy seyde / de Hertoghe van Alba met onberdzaghelijcke tyranije hadde om-ghebraght. Voorzits aengaende d'bevel vanden Prince van Orangien / dat hy t'selue niet met allen en achtete / noch dat de selue ouer hem niet en hadde te bevelen. Dat hy soo wel meester ende heer vande republike was als de Prince van Orangien. Ende / in t'cozt / dat hy noch den Prince noch pemanden anders veit ouerste en kende wiens beuele hy soude moeten onder-danigh zyn. Dit was hy-naer het begriyp van sijn andtwoordt: inde welke niet een woordt ghesmelt en wordt van te onder-houden het contract van het ouer-gheuen des Casteels. Ende niet sonder redene hebben sommighe hen laten veur-staen / datter niet soo seer inden weghe en was van de ghevanghesten los te laeten / dan het bevel van den Prince van Orangie. Om dies wil dat de hoouerdighe ende glorieuse mensche niet en moght hooren spreken van eenen ouersten bouen hem. Ende t'is kennelijck genoegh dat de Wyse-man seght: Onder den hoouerdighen is al-tijdt twist. Nu de Edelieden die Lumme aen-hinghe hadden verscheyden ende contrarie bedryf in dese saecke. Een Trelong ghe-

ghenoemt deur het smecken ende beloften der ghesner die deur de ghevanghenen solliciteerden / aenghelockt zynde / dede wel neerstelijck ende dapperlyck sijn beste om hen te verlossen. Ter contrarien een Biederode en was noch niet met bidden noch met geldt oft goet te beweghen tot sulcken rechtveerdighen saecke. Oock die van Gorcom ten Ziele geromen waren streden teghen malckanderé. Want die Catholijck waren oft de Martelaers van bloede bestonden (onder welke deur aen gerekent moeten worden de twee epgene broeders vanden Gardiaen) versochten alle middelen om de ghevanghenen upt doodts noodt te helpen. Maer die Geus ghesint waren / bedoquē al het deur-nemen en sozghvuldigheseydt der Catholijcken met hunnen contrarien bezijue / bouen al daer toe trachtende dat de ghevanghenen metten eersten souden om-gebraght worden. Ende om dese redene alleen hadden dese goede ende Euangelische mannen / achter-latende hun epgen negotien ende huyl-werck / de reyse tot den Ziel toe aen-ghenomen. Der welcker namen ick hier niet en beghere by te teercken / hoe wel dat spyn gheuoegh bekent zyn.

CAPITTEL XVII.

Vande stantafstige ghetrouwigheydt van P. Nicolaes, ende hoe sijn broeders verlof ghecreghen hebben met hem alleen buyten den kercker te spreken.

Nsal ick gaen verclaren wat vroom-hertigheydt P. Nicolaes Pieck der Minder-broeders Querste ghetoonit heeft in deur te staen ende dat te houden de trouwe deur welke hy aen Gode boen al ende daer naer aen sijne broeders de Geli-

giusen verbonden was. Zijn twee vleeschelijke
 broeders daer wy nu dickwils af ghemelt hebben /
 al en waren sy aen-gaende de religie niet seer zorg-
 buldigh / nochtans deur de naturelijke affectie der
 liefden die sy droeghen tot hem als hunnen eygenen
 broeder / van ouderdom tusschen hen beyden ghe-
 bozen / deden alle neerstighepdt die't hen eenighs-
 sins moghelijck was om sijn rantsoen in eenigher
 manieren te maecken. Tot dien eynde naer den
 Bziel ghecomen zijnde / ende merckende datter pe-
 rijckel was in langhe te toeven / hebben anders niet
 ghelocht dan huns broeders sake voorzdt te drijuen /
 om hem / soo't hen moghelijck ware / met bidden /
 beloften / oft schencken te verlossen. De saecke was
 nu soo verre ghebraght dat het hen toe-ghelatē was
 sonder zorghe van op-sprake van hunne trouwe te
 breken / hunnen broeder alleen met hen wegh te
 leyden daer't hen beliefde. Maer hy / ghelijck hy
 te beuren noyt en hadde willen toe-laten / soo en
 heeft hy oock nu niet ghewilt dat hy alleen soude los
 gaen ende sijn mede-broeders ende kinderen laeten
 aerbeyden inden uystersten aen-staenden strydt die
 hy wel wieste hoe waer ende moepelijck dat hy val-
 len soude. Welcke saecke seer redelijck is / dat hy
 daer-om van sijne onder-saten niet en wilde ghe-
 schepden wesen / by-sonder om sommigher will
 die cranck-achtigh waren / den welcken hy wel sag
 grootelijcks van noode te wesen om dien heplighen
 strydt salighlijck te vol-eynden pemanden by hen
 hebben die gheleert ende van eenigher auctoritet
 ware / om sijn exempel te sien ende sijn ghestadige
 vermaninghen te hoorzen / ende sonderlinghe her-
 op wien alle ooghen als op t'hoofdt bande vergar-
 ringhe gheslaghen stonden. Hier-om heeft hy in t'
 kercker vanden Bziel her-haelt ende vernieuwde
 bes-

beloftenisse die hy sijne mede-ghefellen te Gorcom ghedaen hadde / weder-om by sijn trouwe ghelouende dat hy hen noch metter herten noch metten lichaeme soo verre alst in sijner maght soude wesen / eenighs-sins en soude verlaten. Ghemerckt dan dat op desen voet het veur-nemen van sijn broeders niet voozdt en gingh / hebben sy eenen anderen wegh ghesocht. Men wierdt goede hope ghegheuen / datmen de verlossinghe van alle de ghevanghenen soude moghen vercrighen op sulcken conditie: Waer't dat sy slechts alle te samē maer den Paus van Roomen en wilden verlaecken / latende alle d'andere hoofdt-stucken des gheloofs vry ende ongheroert. Het welck sy hopten datmen emmers allen den Minder-broeders (aen wien P. Nicolaes seyde altydt dat hy verbonden was) soude moghen wijs maecken / soo verre datmen in eenigher manieren den moedt van P. Nicolaes / als hunner aller ouersten / tot het aller-minste consent van dese saecke conste ghebooghen. Hier-om sijne broeders mey nende datter niet vele verlanghs aen en lagh by wat maniere sy hunnen broeder upt het perijckel souden helpen / hebben weder-om willen bestaen datmen nu tot twee reysen toe op't stadt-huys te vergeuens hadde gheproeft: dat sy alle gheweldt van welsprekentheydt souden ghebzupcken daer sy souden meynen de stjuigheydt van sijnen moedt mede te booghen / emmers om dit een punct metten monde te doen belijden datter ghehepscht wierdt. Tot desen eynde hebben sy vercreghen / dat P. Nicolaes veur een ure oft twee upt den kercker ghelaten soude worden / ende met sijn broeders alleen moghen spreken in t'huyjs daer de Prouost vande soldaten ghelegeert was.

CAPITTEL XVIII.

Hoe de broeders van P. Nicolaes hem wilden wijs
maecken dat hy den Paus soude versaecken.

Ontrent den nacht dan is hy uyt den kercker
ghelepydt in't huys dat ick gheseght hebbe ende
al-daer ter-stondt van sijne broeders aende tafel
ghesett. De welke om alleen neerstelijck ende met-
ten eersten te weghe te brenghen t'ghene daer sy om
vergadert waren / hebben met alle moghelijck bid-
den / sineeckende woorden / beloften / ick segghe oock
fluyt-redenen van Dialectica / hunnen broeder ghe-
socht wijs te maerken / dat hy doch den Paus soude
willen versaecken. Oock onder andere / oft hy by
auenturen besozght ware waer mede hy voorzdt-
aen soude sijn leuen onder-houde ende den cost win-
nen (want sy wel wisten dat hy onder de ketters
niet en soude willen predicant wesen noch eenigh
ander officie by hen bedienen om daer by te leuen)
om dese sozghen t'rene mael te benemen / hebben bey-
de hun huys ende hen tafel hem liberalijck ghepre-
senteert : segghende daer by dat sy bereedt waren
hem de coop-manschap te leeren / om daer mede de
reste van sijn leuen deghelijcken en hoffelijcken / ghe-
lijck sy spraken / te moghen ouer-brenghen. Op
dus-danighe proposten van sijne vleeschelijcke broe-
ders / heeft de Martelaer Christi uyt een Catholijck
herte gheandtwozdt : dat hy hen grootelijcks be-
danckte van hunne affectie die hy soo toe-ghedaen
ende soo broederlijck gheuoelde tot hem om sijne
verlossinghe te beneerstighen / ende dat sy daer-en-
boue van selfs presenteerde t'ghene dat hem voorzdt-
aen tot sijn lichamelijck onder-houdt van noode
moght wesen. Maer dat hy vele lieuer soude de
doodt

doedt (die hy euen wel uyt den noodt der natueren
eens moeste steruen) ter eeren Godts steruen / dan
van het Catholijck ghelooue met eenigh woordt oft
werck in't minste te wijcken. Voorzits als de broe-
ders de crachten van hunne redenen meer ende meer
wilden verstercken om hem dat wijs te maerken /
heeft hy gheseght: Maer hoe lieue broeders? dunc-
ket u-lieden recht te wesen / dat ick om u-lieder wil-
le / om dat ghy my soo seer bidt ende praemt / sal
wijcken van mijnen Heere mijnen Godt / ende we-
pelen aende sijde vanden dupuel? Zyt des seker / dat-
ter niemandt en is inde gheheele wereldt om wiens
wille ick soude dencken sulcks te doen. Soo moet
my Godt helpen. Sy hebben gheandt woordt:
Gheens-lins broeder / dat en begheren wy van u
niet / dat ghy Godt soudt af-gaen / dan alleenelijck
van den Paus / die Godt niet en is / maer een men-
sche. Ende weder-om seyden sy: Soudt-dy soo
sot zijn dat ghy om sijnen't wille soudt willen ster-
uen / die om uwen't wille niet eens en soude in sij-
nen dingher willen steken? Ende wat danck sal hy
u des weten als ghy deur hem de doodt sult gestor-
uen zijn? Dese ende dier-ghelycke dinghen vele heli-
ben vleesch en bloedt in-gheblasen ende aen-gheghe-
uen met groote behendighepdt ende crachte van
woorden aen den dienaar Godts / niet begrijpende
de dinghen die den gheest Godts aen-gaen / maer
willende hunnen broeder inden wegh des Heeren
een stichel ende stoot-steen legghen. Van P. Nico-
laes onverroelijck ghefondeert opden valken steen /
wiens stadt-houder opder aerden hy vereerde / en
heeft deur gheen winden van sijner broeders (iae
des hellschen serpents) inne-gheuen connen af-ghe-
druuen worden / dat hy in't aller-minste vande open-
bare ende op-rechte belijdinghe des Goemischen ghe-
loofs

loofs soude wijcken. Maer ter contrariën uyt den
 schat der wetentheydt die hem van Gode ghegeuen
 was/ heeft al-sulcke andtwoorden by-ghebraght/
 waer deur dat hen-lieder listighe redenen wierden
 weder-leght/ ende de waerheydt gheweldigher ver-
 sterckt. Want hy moeste wel weten t'ghene dat hy
 d'andere selfs hadde gheleert / dattet niet ghenoegh
 en is / ter saligheydt dat pemandt belijdt te gheloo-
 uen de heylighe Kercke / ende de selue oock Catho-
 lijck noemt / ten zij dat hy de selue seker ende by-
 sonder wete te bewijsen / ende aerbeyde inde selue
 ghebonden te worden als een waerachtighe ende le-
 uende lidt-maedt in het lichaem Christi. De welc-
 ke hy oock wel wieste dat anders gheen en conste be-
 wesen worden / dan de ghene die Petro ende sijne
 naer-volghers van Christo bevolen wesende / tot
 den dagh van heden toe teghen alle poorten der hel-
 len vast ende deur-luchtighe blijft duerende. Soo
 wie dan den naer-volgher Petri / dat is den Paus
 van Roomen verlaeckt / wat doet hy anders dan
 dat hy loochent de waerachtighe Kercke Christi/
 daer hy de herder / de meester ende het ouer-hoofd
 van is? Ende die dat doet / die verlaeckt niet eenen
 mensche / maer Godt selue. Den welcken (ghe-
 lijck S. Cyprianus ghetuyghet) hy niet en can heb-
 ben veur sijnen vader / die de heylighe Kercke niet en
 wilt houden veur sijn moeder. Ende oock ist soo
 wel van noode veur eenen die een Christen mensch
 wilt wesen / dat hy sal connen onder-scheyden welc-
 ke dat hy ghelooft te wesen de heylighe Kercke / als
 te bewijsen wien hy gelooft Christum te zijn. Want
 ghelijck het niet genoegh en is te gheloouen in Chri-
 stum / ten zij dat ghy by-sonder belijdt dien mensche/
 dat is / Jesum den sone van Maria ghecruyft onder
 Pontio Pilato / Christum te wesen : al-soo en derft
 ghy

Lib. De
 vnit. Ec-
 claf.

ghy niet dencken dattet v ghenoegh sal zijn/ dat ghy ghelooft datter opder aerden is eenige kercke Christi / ten zij dat ghy metten verstande pepst op een sekerre by-sondere vergaderinghe der gheloouighen/ ende de selue belijdt ende ghelooft te wesen de waerachtighe Kercke Christi / bypten de welke gheen salighepdt te vinden en is.

CAPITTEL XIX.

Hoe P. Nicolaes met sijne broeders gh'eten heeft, ende wat disputen daer ouer tafel omme-
ginghen.

NMer dien dat deur alle dese dinghen die wy verhaelt hebben de moedt van P. Nicolaes grens-
sins beroert en was / heeft-men voorzdt-ghetzaght den Bijbel in Duytsche ouer-ghesett/ ende daer uyt getrocken eenighe redenen oft sententien / daer dese nieuwe disputerders mede meynde te bzeken de vastighepdt sijns gheloofs. Maer dat was oock te vergeuens/ om dat sy te doen haddē met eenen die inde heplighe Schriftuere seer her-baren was / die lichtelijck conste naer den sin der hepligher Kercken hunne op-wozpinghen af-slaen / ende met andere ghetuyghenissen der Schriftueren hen den mondt stoppen. Hier-om sijn broeders siende dat sy met disputeren verlozen arbeypdt deden / hebben eenen anderē wegh besocht uyt t'ghene datter deur de handt was. Want als sy een auondt-mael hadden doen aen-richten / welck des heplighs Martelaers leste mael-tijdt was / hebben hem met spijsē ende dranck soecken verheught te maecten / om al-soo sijne hertneckighepdt (ghelijck sy dat uyt-leyden) te vermozwen. Ende hy en heeft oock de spijsē ende dranck niet gheweyghert / als die deur langh-duerighen
hon-

hongher ende ghebzeck / ende deur de moepelijck-
 heydt vande ghevanghenisse seer uyt-ghemerghelt
 ende slap gheworden was. Hy heeft dan met sijne
 broeders ouer mael-tijdt gh'eten ende ghedroncken/
 soo vele als hy behoefde. Sijn aen-siecht en schene
 niet droeuigh noch somber / maer ghelijck't ouer
 tafel by vzienden betaemt / blijde ende vrolijkheydt
 toonende : al-soo dat een die daer omtrent was / en-
 de die ons dese dinghen vertroocken heeft / groote-
 lijcks verwondert was van sijne groote gherustig-
 heydt met blijdschap des herten ghevoeght / in al-
 soo waerschijnelycke verwachtinghe des doodts.
 Maer wat was dit te verwonderen / ghemerckt dat
 de heylighe Gheest in sijn herte woonende hem vele
 soeter bancket aen-richtede / dan t'ghene dat hem
 vleesch ende bloedt veur-stelde om den uyt-wendigē
 mensche te spijzen? Al-soo dat het doen in hem ghe-
 bleken heeft / hoe waerachtelyck de Wyse-man ghe-
 seght heeft : *Proou. 1,* Een gherust herte is ghelijck een ghe-
 duerighe mael-tijdt. Doen hebben hebben hem sijn
 broeders weder-om met liefelijcke woorzen aen-
 ghegaen / hopende dat hy deur de spijse ende dranck
 verheught wesen / wat soet-sinnigher soude zijn
 om consent te gheuen tot t'ghene dat sy versochten/
 by-sonder als sy hem soo langhe soudē quellen ende
 moepelijck wesen tot dat hy ten lesten deur t'ver-
 dziet soude belouen te doen t'ghene dat hy van selks
 niet en wilde doen. Sy baden / sy smeecten / ende
 met alle manieren praemden hem sterckelijck / dat
 hy emmers een weynigh tijdts anders dan sijn ghe-
 looue was soude ghebeynsen / om sijn leuen te be-
 waren : Ghelooft / seyden sy / al dat v belieft / ende
 behoudt dit gheloooue besloten binnen in't herte.
 Want ons en leght daer niet aen wat gheloooue dat
 ghy kiesē oft houden wilt / ten minsten als wy v
 van

van dese schandelijcke doodt moghen verlossen/
welcke doodt ghy veur-seker moet weten dat v
veur de handt staet/ ist dat ghy dit Daeylsche ghe-
looue veur eenen tijdt loochenende niet en wilt ghe-
veynsen. Maer deur dus-danighe woorden en
wierdt P. Nicolaes niet beroert/ ende niet verghe-
ten hebbende de woorden vanden Apostel Paulus: Rom. 10
Dat-men metter herten ghelooft ter recht-veerdig-
hepdt/ maer metten monde moett belijdinghe doen
ter salighepdt/ heeft hy sijner broederen listighen en-
de schadelijcken raedt ende inne-gheuen dapperlijck
van hem ghekeert/ opentlijck toonende dat hy den
ghenen die hem deur vleeschelijck maeghschap be-
stonden al-soo beminde/ dat hy-se nochtans naer
het ghebodt des Euangeliums wieste te haten als hy
hem teghen waren inden wegh des Heeren. Maer
hoe luttel dat hy achtete een cleyne verlenginghe
van dit sterfelijck leuen/ heeft hy met dus-danighe
woorden te kennen ghegheuen: Wat waerder doch
sotter stuck/ dan om dit sterfelijck leuen een wey-
nigh te verlenghen/ daer wy niet een ure seker af en
hebben/ sijn ghelooue te verraden/ Godt te vertoor-
nen/ ende hem seluen te onder-worpen der eeuwi-
gher pynen der hellen: aen-ghesien dat het oft cozts
can gheschieden/ dat ick sterue/ oft emmers naer ses
oft leuen iaeren die schuldt der nature deur de doodt
sal moeten betalen? Want de heylighe man en liet
hem niet veur-staen dat hy meer iaeren soude leuen/
hoe wel dat hy van ouderdom en ghestelkenisse des
lichaems noch heel fraey was. Oock seyde hy dat
hem de doodt niet en behoorde soo schroomelijcke te
te schijnen/ die de selue al-reede inden kercker van
Gorcom ghesmaectt ende gheproeft hadde. Met
sulcken propost genoegh te kennen geuende (d'welck
hy cozts daer naer metter daedt sekerlijcker soude
toonen)

Mar. 10

toonen) hoe luttel dat hy ontslagh de ghene die het lichaem vermoorden / maer de siele niet en connen ghedooden : en ter contrarien met wat heylighe ende supuere vzeelse dat hy ontslagh den ghenen die lijf ende siele can verdoen inder hellen . Al wast saecke dat sijn broeders nu wel vzeelden dat sy dese groote stantastighepdt niet en souden connen vzeken / hebben hem nochtans een-werk ander-werk ghebeden ende ghesmeect / dat hy emmers soude doen t' ghene dat schene gheozloft te wesen / ende dat nu ouerlanghe toe-ghelaten was / te weten dat hy sijn seluen alleen (midts dat hy sijn mede-broeders niet en conste ghehelpen) behoudelijck de belijdenisse sijns ghe-loofs vā sulcke schandelijcke doot soude laten verlossen . Maer P. Nicolaes tegen alle subtijle vindin-ghen omberoert als een stercke steen-rootse inde zee / met een vroom herte gaf t' elcker repsen dul-danighe andtwoordde : Dat hy nemmermeer sijn broeders ende alder-liefste mede-ghesellen / daer hy sijn seluen om wettighe redenen aen verbonden hadde / en soude verlaten / maer dat hy hen gheselschap houden soude soo verre als hy moghte in't leuen oft inde doot . Dat dit sijn vast veur-nemen was . Dat hy van t' selue met Godts gratie in gheener manieren en wilde wycken . Veur-waer alle t' ghene dat wy tot noch toe verhaelt hebben vanden heylighen Martelaer ghesproken ende gheandtwoordt te sijn ouer de veur-sepde mael-tijdt / hebben wy van twee goede Catholijcke mannen ontfanghen en in schrift ghestelt / de welcke om der ghevanghenen wille ten Ziel gecomen zijnde / all-doē opde selue mael-tijdt ende t'samen-sprake teghen-wozdigh waren / welcke mael-tijdt gheepndt wesende / als de broeders naer al-sulcken langhen sprake den moedt verlozen ghauen dat sy yet souden moghen voortderen / ende

nu

nu bedroeft waren dat hunnen grooten arbeydt al te vergeuens ghedaen was / zyn sy ghescheyden seer qualijck op hen te vreden / wiens onoverwinnelijcke stantachtighepdt in het belijden van het Catholijck ghelooue sy-lieden achteden en seyden te wesen een rijgele ende onversaechde herdt-neckighepdt in sijn goedt duncken. Maer P. Nicolaes deur de gheduerighe quellagien by daghe ende by nachte hem aen-ghedaen vermoeyt zijnde / heeft hem al-daer op een bancke neder-gheworpen / ende is ter-stondt met eenen vasten slaep bevanghen / heel gherust van het perijckel dat hem aen-stondt. Van al schene hy ter wijlen dat hy uyt de ghevanghenisse was / ende ter tafelen sat / eenighe verlichtinghe ende troost ontfanghen te hebben / nochtans inder waerhepdt heeft hy't doen ter-tijdt vele herdder ghehadt / deur den grooten op-val vande bedrieghelijcke vziendelijckhepdt sijner broederen daer hy mede bestredē wierdt / dan oft hy dien tijdt gheduerende alle de moeyelijckheden vanden kercker met sijne mede-ghesellen hadde verdraghē : hoe wel dat sijn broeders beschickt hadden / deur sijn besteck ende inne-gheuen soo ick dencke / dat de ghevanghenen wat beter ghe-tracteert wierden. Want men hen wat spijse inden kercker ghesonden heeft dat sy-lieden hadden besorghē / te weten broodt / en kaele / en bier.

CAPITTEL XX.

Hoe de Graue van Lumme bevolen heeft alle de ghevanghenen te hanghen, ende hoe sy buyten der stadt gheleydt wierden.

TEr wijlen dat dit aen-gaende de ghevanghenen gheschiedde / was de Graue van Lumme daeren-tusschen seer laet inder nacht besigh met sijne ghe-woone-

woone-

woonelijcke Nemprijen / ende wel gh'eten ende vele
wijn's ghedroncken hebbende / meer als hy ghe-
woon was / heeft hy oft deur licht-veerdighepdt oft
deur sijn besteck weder-om in handen ghenomen de
brieuen / inde welcke begrepen was het bevel van-
den Prince van Orangien bouen verhaelt . Ende
al lesende wierdt hy ghewaer dat Marinus tot hem
ghelonden hadde / niet de originele brieuen vanden
Prince / maer alleenelijck de copije van dien : ter-
stondt is sijn aen-siecht van gramschappe bleeck
gheworden / ende sijne moedt in toornighepdt ont-
steken / en voozds sijn heel lichaem al-soo ghestelt
gheworden / dat alle die daer omtrent waren seer
verschrickt wierden . Ende dus-danighe woorden
heeft hy ghesproken : Wat laet hem dese Marinus
dese glorieuse al-bedrijf veur-staen ? Wat sal hy
noch van hem seluen maecken die merckt-fiel / die
rechte guyt / die sack-dragher / die tozf-grauer ?
Wat laet hy hem dunckē / dat hy my de copije seyndt
ende behoudt den originelen brief / als oft hy oock
pet te bediedens ware ? Ende wat heb ick metten
Prince van Orangien te doen ? Sal hy ouer my
bevelen ? en niet ick ouer hem die de eerste ben die de
saecke op goeden voete ghebraght hebbe ? Daer-om
sijn bevelen en acht ick niet / ende noch vele min de-
se copije van sijne brieuen . Maer nu sal ick toonen
metter daedt dat ick meester ben / ende dat ick't al
doe naer mijnen sin / noch pemanden ter wereldt en
kenne / die my heeten oft ghebidden can . Naer dese
woorden / ter wijlen dat de gramschapp noch hittigh
was / heeft hy den oppersten Prouost bevolen / dat
hy van stonden aen allen de Paven ende Monicken
die ghebanghen waren totten lesten toe soude doen
op-hanghen / ende gheen van hen allen om eenigh
geldt oft goedt en soude laeten lossen . Oock heeft hy
in't

in't by-sonder bevel ghegheuen aen Jan Omal/ dat hy desen sijnen wil ganschelijck ende metten aller-
 eersten soude doen te wercke stellen/ ende niet toe-
 laeten dat hy deur yemandts bedroggh oft slappig-
 heydt soude belett worden. Ende onder-tusschen
 her-haelde hy dierwils/ dat hy seluer heer was ende
 bliuen wilde/ dat hy niemant maght ouer hem en
 wilde kennen die hy soude moeten onder-danigh
 zyn/ ende dat hy dit nu metter daedt soude bewij-
 sen. In deser manieren dan omtrent der midder-
 nacht ten elf uren/ als de wetten van rechte niet toe-
 en laeten dat-men doech recht-beerdighe vonnissen
 gheuen sal/ wordt de aller-on-rechtveerdigste sen-
 tentie vā de upterste ende schandelijckste straffe ghe-
 gheuen van eenen satten dronckenen mensche/ noch
 wesende in sijn raesende gramschap/ ende dat ouer
 de heylighe mannen/ Priesters Godts/ ende Reli-
 giusen. De welcke de dienaers der duyfstermissen
 met euen ghelijcke boofheydt hebben ghearbejdt te
 wercke te stellen. Sommighe van hen verstaen
 hebbende des Grauen wille/ zyn ghelooopen tot het
 huys daer P. Nicolaes op een banche soetelijck lagh
 en sliep/ wel gherust van herten ende van conscien-
 tie. Welcke laecke oock eer-tijds S. Peeter lig-
 ghende in't midden vande wacht/ ende moctende
 s'ander-daeghs ter doodt geleydt worden enen soe-
 ten slaep heeft by-ghebraght: ende in onsen tijdt Jo-
 annes Stoffensis Bischop sulcken gherustigheydt
 des herten heeft ghegheuen/ dat hy/ ghelijck wy
 van hem verstaen hebben/ all-doen vastelijck lagh
 en sliep/ als hy deur-seker wieste dat hy volghende
 sijn vonnisse een ure oft twee daer naer moeste ont-
 halft worden. De soldaten dan hebben P. Nico-
 laes vast slapende op-gheroepen/ ghetrocken ende
 wacker ghemaect. Ende wacker zijnde/ sonder

Aa. 12.

vertoeten hebben hem ghebraght by sijn mede-ghe-
 sellen de andere Martelaers. Men seght dat hy hoo-
 rende van de dienaers het ghebodt vanden Graue/
 gheseght heeft: Dat Godt de Heere gunt/en can ick
 niet weygheren. Wilt-dy my hebben/ ick gae gheer-
 ne mede. De soldaten dan als sy alle de ghevan-
 ghenen twee en twee te samen arm aen arm had-
 den ghebonden / hebben-se buyten de poorten der
 Stadt gheleydt omtrent een ure naer midder-nacht.
 Sommighe soldaten trocken te peerde / sommighe
 te voete / met groot gherucht/ oock zijnder sommi-
 ghe van t'ghemeyn volck mede gheloopē om te sien.
 By t'ghetal der ghevanghenen wierdt weder-om
 gheboeght B. Henrick leecke-broeder vande Min-
 der-broeders / die wy bouen hebben verhaelt dat hy
 met twee andere van t'gheselschap der Martelaers
 ghescheyden is gheweest/ niet sonder groot vermoe-
 den dat hy sijn Catholijck gelooue moeste verlaecht
 hebben. Daer-om hy nu berouw ende leedt-wesen
 hebbende/ ende van dē noodt een deughdt maecten-
 de / heeft de wonden sijner consciencien die hy daer-
 en-tusschen onder de Geusen ghecreghen moghte
 hebben / al gaende ghebiecht aen D. Antonius van
 Weert / die ouer-langhe sijn biecht-vader was/hem
 vanden Gardiaen toe-gheschickt / op dat hy al-soo
 ontfanghen hebbende de gratie van vergiffnisse / te
 veerdigher soude ter doodt gaen. Van ghelycken
 alle d'andere / om tot dien uystersten strijdt ende de
 doodt wel bereedt te comen / hebben met onderlin-
 ghe biechte ghesocht upt te wisschen soo verre sy ee-
 nighe cleyne vleckē inde consciencie moghten ghe-
 vatt hebben deur de menschelijcke cranckhepdt /
 onder soo vele quellagien der booser menschen.
 Maer noch en consten dese vzemde menschen hen
 niet onthouden van hen-lieden iniurien aen te doen/
 als

als sy nu sekerlijck ter doodt gheleydt wierden / hen quellende onder-weghen sommighe met leelijcke namen ende schampere woorden / sommighe doock met quade perten hen aen te doen . Alle de ghene die uyt - gheleydt wierden (mede gherekent zijnde de Gardiaen ende die leecke-broeder) waren t'samen in ghetale een-en-twintigh.

CAPITTEL XXI.

Hoe de ghevanghenen op-ghehanghen wierden,
en aller-eerst P. Nicolaes de Gardiaen.

Als de ghevanghenen buyten der stadt gheleydt waren / heeft-men gaen soecken een bequame plaetse om hen ter doodt te bzenghen . Ten lesten zijn sy gheromen tot het Clooster te Sugghe / ghenoeemt het Clooster van S. Elizabeth / daer eer-tijds Reguliers (soomen-se heet) van S. Augustijn in ghewoont hadden / maer nu deur de versche furie vande Geusen wast heel bedozuen ende gheraseert . In t'selue Clooster was bliuen staen een groote hupsinghe ghelijck een schure / dienende om tozuen (die in dat quartier vele ghebzandt worden) inne te leggghen / ende daer inne waren twee balcken / de eene dweersch ende seer langh / de andere cozter / de welke de soldaten bequaem hebben ghedocht te zijn om de ghevanghenen alle te samen aen te hanghen . De welke ter-stondt tot dier plaetsen ghebzacht zijnde / ende nu verwachtede dat de doodt veur het Catholijck ghelooue hen soude aenghedaen worden / hebben hunnen uystersten strijdt Gode den Heere ende in malckanders ghebeden tot Gode bevolen . Daer heeft d'een den anderen / naer dat elck de gratie van gheleertheydt ende wel-sprekentheydt van Gode ontfanghen hadde / vermacnt

tot vol-herdighe verduldighepdt inde pijnen ende doodt / veur soghen stellende dat hemelsche Coningh-rijck / ende den eeuwighen loon die sy stracks souden vercryghen . Ter-stondt heeft- men hen allen hunne cleederen moeder-naeckt uyt-gheschudt. Eerst veur al wordt totte doodt ghetrocken de eerweerdighe Pater Gardiaen . De welcke allen sijn broeders bysonder / den eenen veur den anderen naer om-helsende ende kussende / heeft hen met sijn leste woorden vermaent ende ghebeden dat sy veur het Catholijck gheloeue vromelijck ende stantactelijck totten lesten adem toe souden strijden / dat sy inde broederlijcke liefde die sy in hun leuen hadden onderhouden totter doodt toe souden bliuen : dat hen dese leste ure van malckanderē niet scheyden en soude / die deur onderlinghe liefde in een heylige ghemeynschap tot noch toe waren t'samen ghevoeght gheweest . Dat nu den tijdt aen-stondt / dat sy vande handt Gods souden ontfanghen den loon van hunnen strijdt daer sy langhe naer verlanght hadden / te weten / de croonen der eeuwigher salighepdt. Dat sy doch de selue croonen nu al bereedt zijnde en bouen hunne hoofden hangēde deur hunne swackmoedighepdt niet en souden verliesen / maer versnadende de doodt / de selue vromelijcken souden aen-grijpen . Ten lesten dat sy hem souden naer volgen met sulcken vlytighen moedt / als sy hem souden sien veur-gaen . Met dese ende dier-ghelijcke woorden is sy blijdelijck ende vlytighlijck ter leeren op-gheclommen / niet op-houdende van sijn mede-ghesellen te vermaenen / tot dat deur het toestroppen der coorden hem de sprake ontnomen wierdt . De welcke nu ghehanghen wesende / hebben D. Hieronymus de Vicarius / ende D. Nicasius Heze / Item D. Lenardus ende D. Nicolaes de Pastoors

stoorz/met hen mede-ghesellen te vermanen ende te verstercken in hun uysterste / neerstelijck hun deuoir ghedaen. Want al-soo eenighe ketters / ende onder hen een Caluinistishe predicant / die al-daer ghecomen was om als t'hellsche serpent in het uysterste der Godt-vruchtigher sijn listen te legghen / het ghelouue ende stantachtigheydt van sommighe ionghe Religieusen ende leecke-broeders met verschedene behendigheden tenteerden / hen oock veur-stellende hope van hun leuen te salueren ende vele bequamigheden te vercrijghen / soo verre sy de Papistishe religie wilden verlaten : soo hebben dese die ick nu ghenoeit hebbe / als de gheleerdste ende best verbaren wesende in't stuck der religie / hen seluen in-ghestelt veur de andere die ongheleerder ende swacker waren / af-slaende ende met eenen brennende deur hunne wijse ende gheleerde andtwoorde als met eenen stercken schildt de bedrieghelijcke pijlen die vande ketters veur dus-danighe liefelijcke woorden teghen hen gheschoten wierden. Waer in seer wel sijn beste ghedaen heeft P. Nicasius : de welcke al-soo hy veur sijn seluen gherust was / ghenietende eenen ghedurigen vrede ende stilte des herten / die hy vercreghen hadde veur sijn daghelijcksche oefeninghe in Godt-vruchtighe meditatie : soo heeft hy alle sijn werck ende becommernisse ghemaeckt om sijn crancke broeders veur te staen ende te versterckē. Ende dit en dede hy niet allen doentertijt als sy nu ter doot-waerts ginghen / maer heeft het t'anderen tijden seer sozghbuldighlijck ghedaen. Want aen-merckende dat sommighe van sijne mede-ghesellen / niet sterck noch gheleerd ghenoegh en waren om teghen dese grijpende woluen ende loose vossen te bechten / ende sulcken strijdt sonder perijckel te verdraghē : soo heeft hy hen be-

volen dat sy te vreden souden zijn met stil te swijghen / oft alst van noode ware simpelijck het ghe-
looue te belijden / sonder voordr teghen de ketters
met eenighe woorzen te twisten. Nochen heeft oock
niet toe-ghelaten dat dese souden bliuen inde leste
slagh-orden (om soo te spreken) daer sy mette woor-
zen vande ketters daer by staende lichtelijcker sou-
den ghevanghen worden / maer hy stelde-se in't
midden vande slagh-orden / nemende selue heur-
lieder saecke op hem ende deur heur-lieden andt-
woordende. Want soo wanneer als de ketters hen
tenterende vzaeghden / oft sy wel souden willen den
Paus verlaecken / moghten sy daer deur hun leuen
bewaren (welcke tentatie seer dick-wils den cranc-
ken deur-gheschoten wierdt) P. Picasius met sijne
andtwoorde hen deur-comende seyde: Heen-sy / sy
en willen niet / sy en sullen't niet doen: sy en sul-
len dat nemmermeer toe-laten: sy willen met ons
leuen ende steruen. Dese ende dier-ghelijcke din-
ghen zijn all-doen van dien man ghesproken ende
ghedaen gheweest.

CAPITTEL XXII.

Hoe B. Henrick Nouitius leecke-broeder af-
ghevallen is.

DAn al wast saecke dat in dit deur-seyde stuck
vanden seluen P. Picasius seer groote neer stig-
hepdt is ghedaen gheweest / daer hem oock mede
gheholpen hebben de andere hier bouen ghenoeit /
en hebben nochtans niet connen beletten / dat
B. Henrick de alder-ionghste van hen / ende die
noch niet geprofessiet en was / upt vzeese des doodts
niet en soude doen dat - men van hem epschte /
wilde hy sijn leuen behouden. De welcke gebzaeght
zijnde

zijnde naer synen ouderdom / daer hy acht-thien
 iaeren oudt was / heeft gheandtwoordt dat hy maer
 sel-thien iaeren en was / om hen te beter te bewegen
 tot mede-lydē deur het aen-sien van sijne iongheydt.
 Ter-stondt dan wierdt hy ghetrocken vande ghene
 die hem al-dus verleydt hadden upt d' midden van
 den hoop der ghevanghenen . D'welck de andere
 Martelaers sijne mede-gesellen seer verdzoten heeft/
 sonderlinghe P. Hieronymo den Vicarius. Want
 hy is soo grootelijcks ghestoort geweest op dien ket-
 terschen predicant / deur wiens inne-blasen die arme
 iongh-man soo leelijcken van hen gheweken was/
 dat als die selue valsche predicant cozts daer-naer
 P. Hieronymum wilde vertroosten daer hy ter lee-
 ren op soude gaen / ende hem met eenen vermanen/
 dat hy adieu soude segghen aende paepsche supersti-
 tie / ende aendeerden de puere loutere Euangelische
 leeringhe die hy predikte / ende onder andere als hy
 de heylighen met Christo regnerende aen-riep/
 seyde : Dat hy noch Mariam / noch S. Peeter /
 noch andere aen-roepen en soude / maer God alleen:
 hy ter contrarien / ghelijck hy hoogher stont opde
 leere / synen eenen voet opden buyck van dien booset
 raedts-man ghestooten heeft / ende hem met sulcken
 geweldt van hem ghestooten / dat hy achter-ouer
 plat ter aerden is gheballen . Hy sprak daer toe dese
 woorden : Gact van hier ghy aller-booste der men-
 schen / instrument des dupuels : want alle dese din-
 ghen en sprekt ghy niet / maer al dat ghy seght / dat
 sprekt de dupuel deur uwen mondt : want t'en
 verdriet my niet ghelijck ghy mepnt / dat ick nu
 moet steruen . Ende al waer't dock soo dat het my
 verdzote / ick en soude v veur mijnen trooster niet
 van doen hebben . Maer t'ghene dat my hertelijc-
 ken leedt is / dat is / dat ghy dien simpelē onghe-
 leerden

leerden iongh-man onsen nouicium deur v loofe
 smeek-woorden deerlijcken bedrogghen en in u-lie-
 der verbloecht gheselschap ghelockt ende ghetrocken
 hebt. Voorzds hadden de Geusen beschickt dat de
 iongh-man verre uyt het gheliecht vande Marte-
 laers soude staen / op dat hy by auenturen deur het
 aen-sien van hunne vromighepdt ende patientie niet
 en souden weder-keeren tot t' ghene daer hy af-ghe-
 weken was. Maer de soldaten deur dit feyt van den
 Vicarius ende deur sijn woorden gheterghyt zijnde/
 hebben beginnen teghen hem vele crueelder te zyn.
 Want ghelijck wy van sommighe verstaen hebben/
 sy hebben sijn aen-siecht met een mes leelijcken deurs-
 chzabt. Daer-naer / ghelijck die af-ghewekene
 iongh-man naer-der-handt heeft vertelt / de tecke-
 nen van het crups van Jerusalem / die hy als een pel-
 grim van het hepligh landt opde bozste ende opden
 rechten arm ontfanghen hadde / soo dat sy sonder
 het vleesch te quetsen niet en consten uyt-ghewischt
 worden / hebben dese mensche vanden des crupes
 Christi hem al leuende uyt het vleesch ghesneden.
 De Vicarius dan / ghelijck sy vroom ende aen-
 dachtigh van herten was / is bliuen sprekende tot
 ten lesten adem woorden vol aller Godt-vzuchtig-
 hepdt ende vertroostinghe tot sijne mede-ghesellen.
 Tselfste deden oock als sy steruen souden B. Pica-
 sius de Minder-broeder / ende B. Nicolaes de Pas-
 stoor. Maer sy spraken vele dinghen in t' Latijn /
 de welke de Nouicius lecke-broeder (van wien
 wy een groot deel van dese gheschiedenissen hebben
 ontfanghen) als vande selue tale luttel wetende /
 niet en heeft connen verhalen des ghevzaeght zijnde.

CAPITTEL XXIII.

Hoe een Priester vande Minder-brœeders af-
gheweken is.

Mer hier staet ons noodelijck te vertellen een
andere af-wijckinghe vele dzuckelijcker als
de veur-gaende. Een vande Minder-brœeders Wil-
lem ghenoeemt / een Wael van gheboorte / als hy nu
gehangen soude worden / aen-sprekende in't Walsch
de soldaten die oock Waelen waren / heeft sulcks ghe-
seght / dat hy te kennen gaf sijn af-wijckinghe van
het Catholyck ghelooue naer heur-lieder begheerte /
ende vercreghen heeft verlossinghe vande teghen-
wordighe straffinghe des doodts . Want soo haest
als hy die onsalighe woorden heeft ghesproken / heb-
ben de soldaten de roozde af-ghesmeden daer hy aen
eenen anderen / arm aen arm / mede ghebonden
was / ende hem ter-stondt eenen mantel ende hoedt
aen ghegheuen / op dat hy niet en soude bekent wor-
den / ende al-soo met een helle-baerde op sijn schou-
deren wegh-gheleydt . Maer dese alendighe men-
sche / naer dat hy hem van sulcken heylighen ghe-
selschap sijner mede-brœederen hadde ghescheyden /
als oft hy ter-stondt vande Goddelijcke behoedenis-
se ware berooft gheweest / is in eenen diepen af-
grondt van aller-hande quaden ghevallen . Want
rozt daer naer hebbende een seer quade manghe-
linghe van gheselschap ghedaen / heeft hy onder de
Geusche soldaten by de vanden om soldt beginnen
te dienen . Ende als hy boozdt-aen vele quade stuc-
ken hadde bedzeuen / ghelijck sulck geselschap plagh
te doen / naer dat hy in dien staet twee maenden
ende een half hadde ouer-braght / is hy op den xxix.
Septembrys op dieuerge bevonden zijnde / naer sij-
ne

ne

ne verdiensten metter galghen ghestrakt : al-soo heeft Godt met sijne recht-veerdighe wrake ghestrakt sijn goddeloose af-wyckinghe vande heylighe religie . Waer van wy t' sijner plaetsen breeder sul-
 len verhalen . Daer waren-der wel onder de ghe-
 vanghenen een oft twee / de welke midts dat sy
 iongh van iaeren waren / deur den natuerlijcken
 schroom des doodts seer gheperst baden heymelij-
 ken de by-staende soldaten / dat sy de coorzen sou-
 den willen af-snijden en hen soo stillekens van daer
 leyden . Maer dit al-temael sonder eenigh achter-
 deel oft quetsinghe vande Catholijcke belijdinghe .
 Waer-om dat sy't oock niet vercreghen en hebben .
 Ende niemant en verwondere hem dat wy dese
 oock onder de Martelaers stellen / de welke nu de
 pijn des doodts soo naer by zijnde / noch begheerte
 hadden te leuen / ende sochten los ghelaten te wor-
 den . Want ist saecke dat de prince der Apostelen nu
 oudt ende leuens moede wesende gheleydt wierdt
 daer hy niet en wilde / ghelijck Christus hem hadde
 veur-segh't : Als ghy sult oudt gheworden zijn / soo
 sult-dy v handen upt-steken / ende een ander sal v
 schozten ende v leyden daer ghy niet en wilt / de
 welke nochtans deur sijn doot (die met dese woor-
 den te kennen wierdt ghegheuen) Gode den Heere
 heeft gheglozificeert : wat willen wy ons verwon-
 deren dat dese / op eenen leegheren graedt van sterck-
 hepdt ende verdiensten ghestelt / ende noch soo iongh
 van iaeren / de doot ghebzeest / het leuen bemint /
 ende hunne natuerelijcke begheerte sonder achter-
 deel vande Catholijcke religie met sineckede woor-
 den te kennen ghegheuen hebben / die nochtans son-
 der twijfel deur de doot die hen rozts daer naer
 aen-ghedaen is / ende die sy veur de waerhepdt des
 Catholijcks gheloofs patientelijck verdraghen heb-
 ben /

101. 21.

den/ Godt geglozificeert ende de vlercke vande veur-
gaende groote vzeese (soo verre daer eenighe was)
uvt-ghewilcht hebben . Hoe wel dat wy beken-
nen moeten dat de glorie Godts meer ghetoot
wordt inde ghene die dese begheerte des tydelijcks
leuens in-wendigh vzoegende niet en laten blijcken/
maer de selue deur eene meerdere begheerte tot de
hemelsche glorie ende eeuwich leuen in hen verdruc-
ken . Den seluen grouwel des doodts die in onse
natuere soo vast in-ghegriffiet is moet oock toe-
gheschzeuen worden / dat een oft twee van hen in't
verdraghen vande pijn des doodts sulcken vlijtig-
hepdt des gheests niet ghetoot en hebben als d'an-
dere . Want t' ghene dat Christus onse verlosser en-
de ouer-hoofdt inden aen-vangh sijner passien in sy-
seluen heeft laten gheschieden / dat hy met angst
ende verdriet bevanghen wierdt / dat hy bedroeft
ende benauwt was / en is niet te verwonderen dat
het sommighe sijne dienaers ende ledekens inden
uftersten strijdt der martyrien ouer-comt : ghe-
merckt dat onse Heere Christus daer-om alleen
sulcke beweginghen ghewillighlijck heeft aen-ghe-
nomen / op dat hy sijn dienaers / als sy uvt mensche-
lijcke cranckhepdt sulcks yet deur den noodt souden
comen te lijden / soude beschermen van wan-hopen /
snde troosten deur sijn exempel.

Mar. 14
Mat. 26.

CAPITTEL XXIIII.

Hoe P. Godefroy van Meruel, H. Lenard, en
H. Gouaerd van Duynen ghehanghen zijn.

Liet ons nu comen totte andere P. Godefroy
van Meruel / van officie wegen roster ende be-
waerder vande heplighe vaten / heeft den aller-hep-
lighsten schat des Catholijcks gheloofs totten uft-
tersten

Lu. 23.

tersten toe dies te sozgh-vuldigher bewaert / hoe hy
weerdigher ende costelijcker was. Dese als hy op-
ghelepdt wierdt om te hanghen / naer-volghende
het exempel Chyristi onses saligh-maeckers / heeft
gheroepen segghende: Heere vergheuet hen / want
sy en weten niet wat sy doen. H. Lenaerd houdende
sijn ghewoonelijcke vromighed in't aen-siecht
ende inder herten naer dat hy sijn mede-ghesellen
vermaent hadde / als hy nu totte doodt wierdt ghe-
hepscht / heeft onder andere gheseght: Dat het
hem geen-sins moepelijck oft verdrietelijck en was
dat hy de doodt moeste steruen / een doodt die in al-
le manieren te wenschen was. Maer dat hy sijn
moeder noch leuende hadde / die hy als een goet
kindt een goede moeder hertelijcken beminde / ende
om heuren't wille menschelijcken beroert wierdt /
midts dat hy wel wiste dat sy verstaende haers so-
nes doodt / uyt moederlijcke affectie bouen maten
groote droefheydt maecken soude. De woorden
die hy sprak en waren veur-waer niet onghelijck
vande ghene die wy by den Poete vinden:

Ouid.
l. 13. Me-
tamor.

Moght slechts veur mijn moeder verborghen sijn
mijn doodt,

Want om haren't wil wordt belett mijns doodts
vreughdt minoot.

Nochtans moet sy treuren om haer leuen meer als
om mijnen noodt.

ICK laet my veur-staen dat het veur de veur-sienig-
heydt Godts gheschiedt is / dat de doodt vanden
sone / veur het besteck vande susters veur de moeder
verborghen is ghebleuen soo langhe als sy in't leuen
was / op dat de oude vrouwe die midts den ouder-
dom schier uyt-gheteert was / als het sweerd des
droefheydts veur haer siele soude passeré / van d'zuck
ende schyepen niet t'eene-mael en soude vergaen:
maec

maer naer haer doot (welcke is gheweest omtrent een iaer hier naer) heeft sy haren sone eer inden hemel ghebonden met glorie ende eere ghecroont/ dan sy ghewetē heeft dat hy ter werelddt ouer-leden was. Want alle moeders/ al zijn sy wel Godt-vruchtigh ende Godt-vreescende/ en hebben al-sulcken vromighepdt des moedts niet / dat sy souden begheeren deur den strydt der martyprien hun kinderen veur te seynden tot Gode / ende selue met ghelijcke vlytighpdt naer-volgen. Van welke sterckhepdt wy hebben een exempel daer het gheheele Christen-dom af verwondert is in de heylighe vrouwen Solomona ende Felicitas. maer tot onsen proposte. Als Heer Gregor. ho. 3. in Euang. Lenaerd een weynigh vertoefde ter leeren op te klimmen / heeft H. Gouaerd van Dupnen/die wy gheseght hebben dat eer-tijds wat cranck van hersenen was gheweest/ meynende dat dit vertoouē upt swack-moedighepdt quam / tot hem gheseght: Wel meester Lenaerd hoe comt dat ghy niet vlytigher woordts en gaet tot het bancket dat ons berepdt is? Want heden sullen wy met Gode ende het lammecken goede ciere maecken inden hemel. Ende als dese selue Godt-vruchtighe man soude naer alle d'andere met blijdschay ter leeren op-gaen om ghehanghen te worden / sommighe vande soldaten die wat beleefder waren sepden tot malckanderen: Ach laet desen mensch niet hanghen; want hy is gausch onnoosel ende niet wel wys. Maer hy ter contrarrien deur een vierighe begheerte totte martyprie/ ende niet conuende langher ghebeyden / heeft gheseght: Haest v doch / helpt my by mijne mede-broeders: want ick sie de hemelen open. Men seght dat hy oock tot de soldaten ghesproken heeft al-dus: Hel ick teghen yemanden yet mis-daen / ick bidde om de liefde Godts dat ghy't my verghruet. Maer dat hy

hy van verwozght was / schene het dat den dienaren
 bande iustitie begonste te berouwen sulchs ghedaen
 te hebben. Want sy sepden: Hadden wy hem leuen-
 de ghehouden / sonder twyfel soudt gheschiedt heb-
 ben / dat hy / verlaeckende de Daepsche superstitie /
 niet ons soude aen-ghespannen hebben / te weten /
 om diel-wille dat hy hen vergiffenisse hadde ghebe-
 den. Maer dit bidden om vergiffenisse en was niet
 aen-gaende eenighe dwalinghe inde religie / inde
 welcke ghelyck hy vast ghenoech was ghefondeert /
 soo heeft hyer totten lesten adem toe onverroert inne
 ghebleuen / maer aen-gaende de daghelijcksche
 menschelijcke ghebreken / van werken oft ghedach-
 ten / van de welcke hy (al en wast niet soo wyselijck)
 emmers oodt-moedelijck vergiffenisse heeft willen
 bidden aen de vanden der Godt-vruchtighepdt
 ende dienaers der ongoddelijckhepdt. Tot het rant-
 soen van desen man hadde een vrouwen van Gor-
 rom / bande nieuwe religie ghesint / maer hem van
 bloede bestaende / vele geldts ghepresenteert / te we-
 ten / op dat sy van haer maeghschap soude wepre-
 de op-sprake van al-sulcke oneerlijcke doot / ghe-
 lijck de vleeschelijcke menschen segghen. Maer sy
 en heeft dit niet connen vercrighen. Want de ket-
 ters selue / als sy de Geusen hunne aller-beste vrien-
 den by hen hadden inne-ghelaten / en hebben't al
 naer hunnen wille niet ghehadt / maer veur-waer
 vele dinghen zijn hen anders gevaren als sy wel ghe-
 meynt hadden. Het welck hen ghenoech van hun-
 ne Pastoozen te veuren ghewaerschouwt ende ver-
 maent was dat het soo soude ghebeuren / eer sy-se
 inne-ghelaeten hadden. Maer het is verhaelens
 weerd dat dien Priester daer hy vele iaeren de
 cranckhepdt van hoofde was onder-worpen ghe-
 weest / nochtans van t'beginssel sijner ghevanghe-
 nissen

nisse af / tot het eynde sijns leuens toe hem sulcks niet ouer-gecomē en is / noch dat hy het bedzeuē heeft dat eenen wijfen man niet en soude betamen : maer hem wijfelijck / gheschicktelijck ende patientelijck ghedraghen allen dien tijdt gheduerende / ghelijck oock van hem ghetupght hebben die met hem ghevanghen zijn gheweest.

CAPITTEL XXV.

Hoe de soldaten de ghehanghene lichacmen hebben ghetraecteert.

TOt noch toe hebben wy gesproken vande doode der heyligher Martelaren : de welke alle te samen ghehangen zijn gheweest aen eenen langhen balck / upt-ghenomen vier : want aen eenen anderen balck hingh **V.** Gouaerd van Duppen / in't midden tusschen den Gardiaen ende eenen lecke-broeder ghenoeemt **V.** Cornelis. De vierde **V.** Jacob vande Orden van Premonstrept was aende leere ghehanghen. Voordt hebben de beulen seer onachtzamelijck hun officie ghedaen / niet daer naer vraghende oft de ghene die ghehanghen waren wel ghestropt zijnde / haest verscheeden oft niet. Want de eene bete opde coorde als op eenen byepdel / de andere was boten op de kinne ghestropt / de andere wel op de kele / maer niet vast ghenoeegh ghesloten. Waer deur geschiedde dat sy niet soo haest en stieruen / ende dat sy seer langhe bleuen hanghen in seer groote toymenten : soo dat sommighe van hen / onder welke was de weerdighe **V.** Nicaius / zijn bebonden noch leuende totten claren daghe : hier van is getunge gheweest die t seluer ghesien heeft broeder Henrick de lecke-broeder / dien de soldaten s'anderdaeghs met een roer op de schouder totter seluer
P
plaetsen

plaetsen met hen hebben gheleydt / om gheen ander
 oorzaecke daer weder-om comende / dan om dat sy
 hunne cruele ooghen ende herten soudē verlaeden
 niet te aen-sien ende bespotten de dooden / die sy le-
 uende ghehaett hadden / ghelijck wy ter-standt seg-
 ghen sullen . Doordt - aen met dit werck van de
 Martelaers te dooden zijn sy omtrent twee uren be-
 slich gheweest . Want sy begonsten omtrent twee
 uren naer den midder-nacht / ende hadden omtrent
 de vier uren al ghedaen . Ter welcker uren binnen
 Gozcom is vertoont gheweest aen eenen goeden
 Godt-vruchtighē man een wonderlijck ende mer-
 kelijck visioen tot ghetuyghenisse der heyligheyt
 ende glorie van dese nieuwe Martelaren . Maer wy
 sullen het selue op een bequamer plaetse verhaelen .
 In deser manieren dan hebben dese heylighe man-
 nen hunne belijdinge ende martyrie vromelijck vol-
 eyndt inden nacht tusschen den achtsten ende ne-
 ghensten dagh Julij / ende wisselende dit vergan-
 ghelijck leuen met een glorieuse doodt hebben inden
 Heere gherust . Maer de soldatē midts hunne vrom-
 de Turckische wreedyghēyt / en hebben hunne moor-
 dadighe handen niet connen stille houden / sonder
 oock de af-lijuigē leelijck ende onweerdelijck te han-
 delen . Anden eersten als sy se heel naecht hadden
 uyt-gheschudt / hebben de cleederen veur hen behou-
 den . Maer daer mede niet te vreden zijnde / heb-
 ben hen verdoordert de ooren / neusen ende de scha-
 mel-heden des lichaems af te snijden . D'welck sy
 by-naer aen alle de lichaemen hebben voortse-
 ghestelt / den eenen roepende : Van dien Paep moet
 ick een oore hebben / den anderen / Van dien Mo-
 nick den neuse / den anderen de beschamelijcke les-
 den op het oneerlijckste noemende . Ende al-soo
 heeft elck dat hem gheliefde vande doode lichaemen
 af-

af-ghesneden ende met hem ghedraghen. Hoe wel dat B. Henrick verclaert heeft dat dul-danighe smadelijckheden sommighen van hen aen-ghedaen zijn noch leuende / als sy eerst ontleedt waren. Daeren-bouen op datter aen hen-lieder uysterste ongheschicktheydt niet en soude ontbreken / hebben de ledkens die sy vande lichamen der hepligher Martelaren ghenomen hadden / op hunne hoeden gheschenken / ende als oft sy daer mede seer fraey hadden gheweest / ghelijck sy hen lieten veur-staen / zijn sy met triumphen inde stadt ghecomen / ende de selue als teekenen ende heerlijcke wapenen van hunne vromigheydt stellende op t'hooghste huns lichaems / hebben-se alle de straten vander stadt om-ghedraghen. Teghen welcke menschen ick wel moghte roepen ende segghen: **O** Euangelisch stuck wercks! **O** vruchten van dit nieuw plantsoen! **Iae:** **O** leelijke ende seld-same wreedyghed / die onder t'decksel des Euangeliums upt het spruytken deser nieuwer leeringhen ons sulcken schoone vruchten heeft voort-ghedraght. Maer wie isser onder de menschen / wiens menschelijcke ghelintheydt noch niet t'eene-mael in beestelijckheydt verandert en is / die sonder schroom soude connen oft met sijn ooghen aen-sien / oft emmers mette ghedachten bevroeden een schouw-spel al-soo af-grijselijck / soo leelijck ende soo onmenschelijck? **Veur-waer** dese ende dierghelijcke zijn de wercken / deur de welcke de Euangelische mannen hunne nieuwe ende vromde leeringhen doen ghelouen / hun secte verbreyden / ende aller menschen ionste ende herten tot hen trecken. **Waer-om** dies te min sullen by die Goddelijcke recht-veerdigheydt verschoont wesen alle de ghene die verlaten hebbende de Catholijcke kercke Christi / met een verblindt ende rasende bedryf hen hebben

ghekeert tot dit ghespuyt der menschen / bedrogghen
 wissende deur de ijdele hope van liberteyt oft vryig-
 heydt / en niet willende waer-nemen de waerschou-
 winghe vanden Heere ons ghegheuen : Men hunne
 vruchten sult dy-se kennen / want sy ouer al deur de
 selue hunne vruchten opentlijck verraden ende ont-
 deckt worden / als pemandt sijn ooghen wilt
 open doen .

CAPITTEL XXVI.

Hoe de soldaten het vet uyt de doode lichaemen
 hebben ghesneden om te vercoopen.

Al noch en heeft der soldaten wreedtheydt te-
 ghen de af-lijuijghen niet te vreden gheweest:
 maer van nieuws met den vrandt der gierigheydt
 ontsteken zijnde / hebben sy als vleesch-houwers by-
 naer alle de lichaemen in stucken ghesneden / de
 buycken gheopent / het inghewandt deur-tast / de
 lieren oft nier-bedden ghesocht / om t'selue te ver-
 coopen ende gelbt daer af te cruyghen. Want sy lieten
 hem wijs maeckē dat het menschen-vet beter is als
 andere / en sonderlinghe dienende tot medicijnen te
 maecken. Namentlijck hebben sy ghenomen het li-
 lichaem van P. Hieronymus Vicarius dat dick en-
 de vet was / ende hebben dat opde leere ghebonden/
 ghelijck-men in Hollandt de verckenen doet als sy
 gheslaghen worden / ende open-snijdende den buyck
 ende de bozke / hebben de ribben op-ghespannen /
 om bequamelijck het in-ghewandt te deur-soeckē/
 ende alle het vet te vergaderen ende wegh te nemen.
 Waer deur gheschiedt is / dat sy d'lichaem heel deur-
 soeckende / t'selue met messen aen alle canten seer
 mis-maekt hebben ghelacten . Ende vergadert
 hebbende het vet vande nieren ende d'ander reste /
 hebben

hebben t'selue inde stadt ghebraght en peggelijcken
 getoont. Het welck daer naer hen af-gecocht is van
 sommige verwozpenen menschen quack-saluers / die
 hen upt-geuen als meesters van saluen te maecten /
 maer inder waerhepdt de mensche met hunne gyp-
 cheleije upt-strijcken. Dese hebben on-lar ghs daer
 naer de selue roop-manschap te Gorcom in't mid-
 den vande merckt te roope ghestelt: ende om die be-
 ter te vercoopen onder t'volck / verclaerden stoute-
 lijck / Dat is het vet van dien Monick / dat van die /
 ende dit van eenen anderen / naer hun maniere niet
 vele wercks maeckende oft sy de waerhepdt syden
 oft den menschen loghenen inde handt staken.
 Voordt-aen hoe onweerdelijck / hoe onbeschaemde-
 lijck ende ombeleckdelijck dat dese selue soldaten de
 af-ghesnedene ledemens / sonderlinghe die-men son-
 der vermijdt hepdt niet en noemt / langhe daer naer
 hebben ghetracteert / vele argher als Cham die sijne
 broeders ghetoont heeft de ontdeckte naeckthepdt
 sijns vaders / hoe sy de selue in doolkens ghesloten
 ghedraghen hebben tot andere steden daer sy moe-
 sten henen trecken / ende ouer al daer't hunne boos-
 hepdt gheleghen dorchte te wesen hebben voordt-
 ghehaelt ende ghetoont / iae dat schroomelijck om
 hoozen is / in t'ghesicht van eer-baere Monnekens
 ongheschickelijck by-ghebraght / ende hen inden
 mondt ghesteken: dunckt my beter te wesen stil
 swijghende veur-by te gaen / dan met de selue din-
 ghen nauw te verhaelē de eer-bare oozen te quetsen.
 Ist saecke dan dat wy met redene verbloecken en
 vercoopen de wreedthepdt der ghener die eer-tijds
 de doode lichaemen der Martelaren hebben de wil-
 de beesten veur-ghewozpen om te verscheuren ende
 te verflinden: wat sullen wy maecten van dit ghe-
 spys / die de palen van alle eer-baerhepdt ende be-

leeftheydt soo verre te buyten ghegaen zijn / ende in
 soo vele schroomelijcke manieren de verachtighe
 ende cleynighydt der heplighen en vzienden Godts
 naer hun doodt onder de menschen hebben ghesocht
 te verbeyden ? Want noyt en lesen wy in veur-
 gaende tijden van eenighe byanden den Christenen
 sulcks aen-ghedaen te wesen. Maer dit betaemde al-
 soo dat dese nieuwe religie haer seluen vermaert en-
 de kennelijck soude maecten by peggelijcken / niet
 alleen deur haere nieuwe wetten / maer oock deur
 haer nieuwe noyt-gehooorde versierde manieren
 van pijnighen ende spijt aen te doen den ghenen die
 haer souden teghen willen staen : inde welke sy alle
 veur-ledene antiquiteyt verre te bouen gaet.

CAPITTEL XXVII.

Vande schamperheydt den dooden lichaemen
 aen-ghedaen.

Nom te keeren tot het verbolgh van onser Hi-
 storien / die Nouicius Minder-byoeder die wy
 hier veuren verhaelt hebben deur de vleydinghen der
 Geusen van het gheselschap der Martelaren ghe-
 trocken te zijn / hoe wel dat hy onder de Geusen
 ende inde familie vanden Graue leuende / hem in
 alles voeghde naer hunnen wille ende ghebode :
 nochtans om dat hy Monick was gheweest / moe-
 ste hy dickwils vande huyf-ghenoten bespottingen/
 schimpen / slagen en andere vileynighydt naer hun-
 nen lust verdraghen. Oock als hy veur den Graue
 stondt ende ter tafelelen diende (ghelijck hy knecht
 ghemaect was van s' Grauen speel-man) seyde de
 de Graue tot hem uyt quaden iocke : Dese ionghe
 Monick sal noch moeten hanghen. Voorzds de sol-
 daten uyt soldaetsche dertelheydt hem een roer opde
 schouder

schouder gheuende / deden hem lasterighe woorden
 spreken teghen den Paus van Roomen / teghen den
 Hertoghe van Alben / ende alle Priesters ende Mo-
 nicken : ter contrarien gheluck toe wenschen den
 Graue van Marca ende den Geusen / segghende :
 Viue le Conte, Viue les Geus. Tot alle dese dingen
 dzeue desen armen alendigen mensche de vzeese van
 sijn leuen te verliesen / d'welck alle den tijdt dat hy
 onder de vyanden heeft verkeert ouer-midts hunne
 licht-beerdighepdt ende meyn-eedighepdt seer in pe-
 rijnckel heeft ghestaen. Dese iongh-man dan opden
 seluen daghe die naest ghevolght is den nacht vande
 passie der hepligher Martelaren / is (ghelijck ick te
 beuren hebbe ghemelt) ghebraght ter plaetsen daer
 de Martelaers ghedoodt waren / ende op dat hy
 niet en soude alleen een besliender zijn van t'ghene
 datter omme-gingh / hebben sy hem bevolen dat hy
 het lichaem van sijnen gheestelijcken vader ende
 Quersten P. Nicolaes hanghende soude deur-schie-
 ten. D'welck de onsalighe mensche deur de selue
 vzeese waer deur hy alle d'andere stucken bedzeue /
 oock vol-braght heeft. Dese naerder-handt totte
 Catholijcken ghecomen zijnde / heeft verclaert dat
 hy all-doen met sijne epgheene ooghen ghesien heeft
 t'ghene dat wy hier beuren van P. Nicasio verhaelt
 hebben / ende dat hy sijn lichaem wel bemerckt heb-
 bende ghewaer gheworden is dat hy gescheurt was.
 Welck ghebreck hy (om dat hy sijn broeders niet
 moeyelijck vallē en soude) in sijn leuen al-tijdt had-
 de verborghen ghehouden. Der seluer siechten was
 oock onder-wozpen P. Dierick van Emden / ghe-
 lijck sijn ghemeynsame vzienden getuyghet hebben.
 De lichamen der Martelaren al-soo leelijck vande
 soldaten deur-sneden ende ontleedt / zijn dien ghe-
 heelen daghe aende galghe ghelaten / tot spot van

alle die daer quamen. Die soo vele waren in ghes-
tale / dat de pooztiers vander stadt daer groot pro-
fyt mede ghedaen hebben / niemanden willende upt-
laten van de ghene die nieuwl-gierigh waren om
te sien / dan die een stuck gheldts gheuen wilden.
Het schene deur-waer seer schoon ende vermaecke-
lijck te wesen / soo vele Papen en Monicken t'sa-
men op een plaetse ghehanghen / naect en bloot
ende soo schandelijck ghetracteert deur syn ooghen
te sien : soo dat op heure persoonen niet alleen ter
wijlen sy leefden / maer doock nu sy doodt waren /
waerachtelijck wel paste d'woordt vanden Apostel
2 Cor. 4. Paulus : Wy zyn een vertoonfel gheworden der
wereldt.

CAPITTEL XXVIII.

Hoe de lichaemen der Martelaren wierden ter
aerden ghedaen.

TEn seluen daghe omtrent drij uren naer mid-
dagh / een treffelijck ende Catholijck man van
Gozcom / soo hy metten anderen ghecomen is ter
plaetsen van der Martelaren doodt / heeft synne
lichaemen sien hanghen / ghelijck wy gheseght heb-
ben / bloot ende leelijck mis-maect / by-sonder het
lichaem van den weerdighen P. Hieronymus /
d'welck hy ghevonden heeft metten buyck open en-
de de ribben van een ghetrocken / teghen ouer het
licht van een venster / daer de Geusen t'selue hadden
ghestelt doen sy het vet van syn in-ghewandt soch-
ten. Doock heeft hy ghevonden de kinderen die seer
vele daer waren ghecomen om te sien / daer mede
spelende / ende de schande der Martelaren veran-
derende op een lachen : sy hebben hen ghelijck
ghemaect den ghenen die den Prophete Eli-
zeum

zeum bespottende om syn rael hoofd naer-riepen/ ^{4 Reg. 1.}
 ende ter-stondt van hunne dertelhepdt zijn ghestraft
 gheweest. Deur dese onweerdighepdt was die man
 grootlyckis vergert / ende strackis weder-keerende
 naerder stadt / heeft met vele bidden aende Querig-
 hepdt versocht dat de doode lichamen ter aerden
 souden ghedaen worden. Het welck hy achter-naer/
 niet sonder geldt/vercreghen heeft/ midts het mede-
 bidden van sommighe andere Catholijcke bozghers
 van Gorcom. Soo is den volghenden nacht be-
 schickt ende vol-bracht t'ghene datter versocht was/
 want de Geusche soldaten hebben dit werck selue
 oock ghedaen/ die te veuren soo vele quade wercken
 des nachts en der duyfternissen metter nacht had-
 den bedreuen. Als dan de selue persoon die de li-
 chamen der Martelaren hadde doen begrauen
 s'morghens vroegh tot dier plaetsen was geromen/
 heeft-se alle in twee grachten by een gheworpen en-
 de begrauen ghevonden. Want die aen den langen
 balck waren ghehanghen / waren daer onder in een
 grubbe t'samen ghelegh / maer de ander vier onder
 den anderen balck in eenen clepnderen put ghewor-
 pen. Ende wy gheloouen dat dese lichaemen der
 hepligher Martelaren / ter seluer plaetsen in't mid-
 den vande byanden der hepligher Kercken tot op-
 den dagh van heden zijn rustende / tot dat Godt
 deur de verdiensten ende middelinghe der seluer sijn-
 er Martelaren versoent zijnde / dese Neder-landtsche
 Kercke gunné sal peys ende vrede langhe verwacht/
 ende dat hy sijne deuote dienaers sal inne-ghen
 ende gheleghenthepdt verleenen om de heplighe
 gebeenten upt der aerden ghenomen zijnde / behoor-
 lijcke eere te moghen bewijsen.

CAPITTEL XXIX.

Van het ghetal der Martelaeren, te weten neghentien.

No staet ons noch te segghen van het ghetal der Martelaren. De welke wy veur-seker verstaen gheweest te hebben neghentien. Want in al-sulcken ghetale zijn sy eerst upt den kercker van Gorcom binnen den Bziel ghebraght. Maer al-soo daer naerder-handt drij van hun gheselschay afgeweken zijn / ghelijck upt ons veur-gaende verhael ghenoech blijkt / op dat dese heylighe vergaderinge haer veur-leden ghetal niet en soude verliesen / soo is deur dē wonderlijckē raedt der veur-siechtigheyt Gods beschickt / dat inde plaetse vande af-ghewerkene drij andere souden comen. Dese zijn gheweest H. Andries Pastoor van Heynoert / ende twee sieglicusen vande orden van Premonstrept / waer vande eene oock Pastoor was / de andere sijn helper inde pastoorije. Dese drij zijn van upt hunne plaetsen / daer sy soz gh-vuldighe soz ghe droeghen om de schaepkens des Heeren te hoedē / met eenen verschen aen-slagh vande Geusen binnen den Bziel gebzaght gheweest / want het Godt / die't al seer bequameelijck wetet te schicken / al-soo heeft gheordineert / dat (dese drij ghestelt zijnde inde plaetse vande andere drij) noch aen d'eerste ghetal yet en soude ghebraken / noch eenighe vande croonen en soude ledigh bliuen sonder aen-beerder : maer ghelijck sy in volen ghetale waren bereydt / al-soo in t'selue ghetal souden upt-gherepcht worden / ghelijck als eer-tijds de viertigste croone die de eene schandelijck heeft verlaten / van eenen anderen salighlijck is aen-ghevatt gheweest. Ende dat is oock weerd te bemerken /

Bafil.
hom.in
40.mar.

ken / dat al zijnder twee Religieusen af-gheballen /
 nochtans t'gheheel ghetal der Religieusen totte croo-
 ne is ghecomen / deur het by-comen van de twee
 Religieusen uyt de witte Orden van Pzemonstrept.
 Nochtans dat dit ghetal gewassen is in vereeringe /
 moghte ghy daer uyt verstaen / dat daer-der aller-
 eerst van Gorcom ghebzacht waren sel-thien Prie-
 sters / zyn-der seuen-thien ghecroont gheweelt /
 midts dat inde plaectse van eenen ionghen lecke-
 broeder die af-gheucken was / een Priester is ghe-
 stelt. Maer om dat ghy soudt bekennen dat dit sel-
 ue ghetal van oudts toe-ghepyghent is de belijding-
 ghe des Catholijcks gheloofs / soo verhaelt Petrus
 Alexandrinus de naer-volger vanden grooten Atha-
 nadius in het bilsdom / dat de Arianen in't veur-sep-
 de ghetal van neghen-thien / soo Priesters / als Dia-
 kens (waer van oock sommighe bouen de tachtent-
 tigh iaren oudt waren) naer vele toymenten ten le-
 sten in een schip sonder noodelijck onder-houdt heb-
 ben ghestelt / ende soo als ballinghen doen voeren
 naer een vzeinde barbarische stadt van Phenicien /
 daer sy deur gheduerighe quellagie vande in-woon-
 ders / die van Christus naem niet en moghten hoor-
 ren / souden verdwijnen. Welcke historie ist dat ghy
 wilt stellen by dese onse historie / ghy sult daer groo-
 te ghelijckenisse tusschen beyden vinden van t'ghene
 datter gheschiedt is. Inden eersten ghelijck ick ge-
 seght hebbe / sy accorderen in't ghetal. Ten an-
 deren in alle beyde zyn't menschen die van huns
 Ordens oft staets wegghen Gode naeder comen: in
 d'een Priesters ende Diakens / in onse Priesters ende
 Religieusen : oock den meesten deel met beyde de
 tijtels vereert. Daer-en-bouen beyde de partijen
 hebben gheleden veur het Catholijck ghelooue van-
 de ketters : die vande Arianen / dese vande Caluini-
 sten /

236 Waerachtige Hist. van Mart. vā Gorcom.
ken / die den aerdt ende manieren der Arianen bo-
uen alle ketters wel naer-bolghen. Weder-om bepde
de partijen zijn eerst in hunne woon-stadt in vele
verscheydene manieren ghequelt / bepde te schepe
ghedaen sonder noodelijck onder-houdt / bepde tot
een vremde stadt gheboert. In bepde de partijen
zijn ouders ghebonden die hun tachtentigh iaeren
ghepasseert waren. Ten lesten al ist dat wy van-
de doot van die andere niet beschzeuen en vinden
(by-auenturen om dat sy noch niet ouer-leden en
waren als die dinghen gheschzeuen wierden) noch-
tans ist wel te dencken dat den upt-gangh van dese
soldaten Christi ende ghetuyghen des Catholijchs
gheloofs sulcks is gheweest / dat hy op al-sulcken
beginssel ende voorzt-gangh wel ende weerdigh-
lijck heeft geaccoordeert / ghelijck deur de gratie Gods
in onse Martelaeren is gheschiedt.

Der